

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

FINANČNA PISMENOST

NAČRT ZA
OKREVANJE
IN ODPORNOST

Financira
Evropska unija
NextGenerationEU

Izobraževalni program za odrasle

Seniorji v akciji: Povečajmo svojo finančno pismenost

Program za generacije 55+

Ljubljana, 2024

Izobraževalni program za odrasle

Seniorji v akciji: Povečajmo svojo finančno pismenost, Program za generacije 55+, krajše Seniorji v akciji

Leto nastanka programa: 2024¹

Načrtovalci programa: Jože Gričar, Alenka Grželj, Andreja Mernik Jelen (ŠC Celje) in Marija Žiher (Banka Slovenije).

Strokovni sodelavci: Estera Možina (ACS), Petra Javrh (ACS), Tina Kompare Jampani (ACS), Jože Gričar, Alenka Grželj, Andreja Mernik Jelen (ŠC Celje), Alina Meško (ZPS), Mira Koporčič Veljič (ZDU – GIZ), Matej Krumberger (ZBS – GIZ), Darja Kušar (LU Slovenska Bistrica), Urška Purg (Bankarium), Gregor Sepaher (RIC Novo mesto), Rajka Stanko (Elementum), Marjana Šporar (ŠC Novo mesto), Rok Trdan (Cene Štupar – CILJ), Nina Zakotnik (Familija), Marija Žiher (Banka Slovenije).

Recenzija: dr. Dušana Findeisen, dr. Andreja Cirman

Jezikovni pregled: Umetnost besede, Jasmina Spahalić, s. p.

Oblikovanje: Larisa Hercog

Izdal: Andragoški center Slovenije

Zanj: dr. Nataša Potočnik

Leto izdaje: 2024

Elektronska izdaja: spletna stran <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/seniorji-v-akciji/>

Predlog za citiranje:

Besedilo javnoveljavnega programa Seniorji v akciji: Povečajmo svojo finančno pismenost, Program za generacije 55+ je bilo pripravljeno v okviru projekta Finančna pismenost za odrasle 2022-2024, ki ga je izvajal Andragoški center Slovenije. Projekt sta finančno podprla Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in nacionalni program reform in naložb »Načrt za okrevanje in odpornost«.

¹ Besedilo programa je obravnaval Strokovni svet za izobraževanje odraslih, na XXX. seji, ki je potekala XX. XX.2024. MVI je izdalo Odredbo o sprejemu izobraževalnega programa za odrasle, Seniorji v akciji: Povečajmo svojo finančno pismenost, Program za generacije 55+, Ur. l. RS, št. XXX/2024, z dne XX.XX.2024

Kazalo vsebine

1.	IME PROGRAMA	4
2.	NAMEN PROGRAMA	4
3.	CILJNA SKUPINA.....	10
4.	CILJI IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA.....	10
5.	KATALOG ZNANJA ALI VSEBINA PROGRAMA	11
5.1.	Struktura programa	12
5.2.	Katalog znanja	13
6.	TRAJANJE IZOBRAŽEVANJA	29
7.	IZPITNI KATALOG ALI DRUGI NAČINI PREVERJANJA ZNANJA.....	29
8.	POGOJI ZA VKLJUČITEV V PROGRAM	29
9.	POGOJI ZA NAPREDOVANJE IN DOKONČANJE PROGRAMA	29
10.	ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA	30
11.	ZNANJE IN USPOSOBLJENOST IZVAJALCEV.....	31
12.	POTRDILO O USPOSABLJANJU	34
	Priloga 1: Literatura in viri za pripravo programa	35
	Priloga 2: Priporočena literatura in viri za izvedbo posameznih modulov	36
	Priloga 3: Terminološki slovarček	37
	Priloga 4: Reference načrtovalcev programa.....	42

1. IME PROGRAMA

Ime programa je »Seniorji v akciji: povečajmo svojo finančno pismenost, program za generacije 55+« (krajše Seniorji v akciji). To je javnoveljavni izobraževalni programi za odrasle, po katerem se ne pridobi javnoveljavna izobrazba. Po vsebini je to javnoveljavni izobraževalni program za razvoj pismenosti in temeljnih zmožnosti (16. člen ZOI-1).

2. NAMEN PROGRAMA

Seniorji v akciji je javno veljavni izobraževalni program, ki razvija finančno zmožnost pri seniorjih in prispeva tudi k njihovi splošni izobraženosti.

Program je namenjen starejšim odraslim nad 55 let. To je življenjsko obdobje, ko se odrasli pripravljajo na upokožitev ali so že upokoženi in morajo poleg spremenjenega načina življenja vzeti v ozir tudi zmanjšanje dohodkov ter pojav novih stroškov. Stopnja tveganja revščine starejših od 65 let v Sloveniji je relativno visoka, na kar pomembno vplivajo relativno nizke pokojnine, ki so glavni vir dohodkov starejših (Strategija dolgožive družbe, 2018, str. 49). Seniorji se srečujejo tudi z novimi izzivi in odločitvami v tem obdobju življenja, kot so na primer prehod v upokožitev, upravljanje s pokojninskim premoženjem, skrb za zdravje in zdravstvene stroške, razmišljanje o prenosu premoženja na naslednje generacije ter ohranjanje kakovosti življenja v poznejših letih.

Seniorji navadno dobro vedo, da je varčevanje za prihodnost ključnega pomena, vključno z upravljanjem že privarčevanega premoženja. Navadno so bolj preudarni in konservativni pri svojem ravnanju z denarjem, saj raje izbirajo varne naložbe in se izogibajo visokemu tveganju. Pogosto se držijo tradicionalnih bančnih storitev in niso vedno odprti za nove tehnološke rešitve, kot so na primer digitalno bančništvo in kriptovalute. Upravljanje z denarjem ni preprosta naloga, temveč zahtevna preizkušnja. Od posameznikov terja poleg dobrega razumevanja financ in razvite finančne kulture, tudi ustrezno usposobljenost za uporabo finančnega znanja v vsakdanjem življenju ter za nenehno učenje in pridobivanje novih finančnih znanj (Luburić in Fabris, 2014).

Osebe v zrelejših letih imajo sicer več izkušenj na področju osebnih financ, vendar morda niso popolnoma seznanjene s sodobnimi finančnimi orodji in pristopi, kot so digitalna plačila, spletno bančništvo in naložbeni produkti. To življenjsko obdobje prinaša tudi nove finančne skrbi, povezane s financami, na primer dedovanje, oplemenitenje imetja, pridobljenega skozi življenje, slabšanje zdravstvenega stanja osebe. Hitro se lahko znajdejo v situaciji, ko precenijo svoje finančno znanje, zaradi česar so izpostavljeni velikemu tveganju finančnih prevar (Lusardi in Mitchel, 2014, str. 17).

Adaptacija na nove tehnologije in spremembe v finančni industriji starejšim odraslim lahko povzroča težave. Izhod iz delovno aktivne dobe je še dodatna ovira, da bi lahko bili v koraku s časom. Program je oblikovan tako, da seniorje opremlja s potrebnimi znanji, spretnostmi, vrednotami in vedenjem na področju finančne pismenosti za sprejemanje ustreznih finančnih odločitev.

Potreba po stalnem izobraževanju na področju financ je ključna za vse starostne skupine, vključno s starejšimi odraslimi. Finančno okolje se nenehno spreminja in kar je bilo veljavno v preteklosti, morda ne velja več. Seniorji morajo biti seznanjeni s spremembami zakonodajnih in davčnih predpisov, da lahko pravilno izkoristijo ugodnosti in se izognejo morebitnim pastem. Finančno pismeni seniorji se lažje finančno prilagodijo spremenjenim življenjskim okoliščinam, kot so upokožitev, selitev v dom starejših občanov ali izguba zakonca. Finančna pismenost jim pomaga ohraniti nadzor nad premoženjem, finančno varnost in neodvisnost tudi v poznejših letih.

Pomanjkanje finančne pismenosti lahko pripelje do socialne izključenosti, saj starejši odrasli, ki ne razumejo osnov finančnega sistema, težje sodelujejo v družbi, težje dostopajo do zdravstvenih storitev in se soočajo z večjo ranljivostjo, ko gre za njihovo finančno varnost. Slednje lahko vodi do povečanja revščine in negotovosti v obdobju upokožitve. Poleg tega lahko pomanjkanje finančne pismenosti prispeva k povečanju bremena socialnih sistemov, saj starejši odrasli, ki niso dovolj seznanjeni z upravljanjem financ, pogosteje potrebujejo državno socialno podporo. To pa lahko vpliva na trajnostnost in učinkovitost teh sistemov, zmanjšuje razpoložljive vire za druge družbene

potrebe ter povečuje pritisk na proračunski sektor. Bolj finančno pismeni starejši odrasli so bolj sposobni načrtovati svojo finančno prihodnost, vključno s pripravo na pokojnino. Večja verjetnost je, da imajo lastne prihranke in naložbe, ki jim zagotavljajo dodatne vire dohodka v upokojitvenem obdobju. Posledično se manj zanašajo na državne pokojnine in socialne pomoči. Bolj finančno pismeni starejši odrasli so tudi bolj sposobni upravljati morebitne nepričakovane finančne težave, kot so zdravstveni stroški ali nujna popravila doma. To jim omogoča, da ohranijo finančno stabilnost tudi v nepredvidljivih situacijah. Zato je spodbujanje finančne pismenosti med starejšimi odraslimi nujno, saj prinaša večjo finančno neodvisnost posameznikov in zmanjšuje pritisk na socialne sisteme.

Seniorji s pomočjo finančne pismenosti lahko bolje načrtujejo finančno prihodnost in upravljajo svoje premoženje po formalni upokojitvi. To vključuje oceno, koliko dodatnega dela ali prihrankov potrebujejo, da bi ohranili želeni življenjski standard in izpolnili cilje v upokojitvi. Nekateri starejši odrasli se odločijo za prehod v delni upokojitveni status, ali iskanje drugih oblik dela po formalni upokojitvi. Finančna pismenost jim omogoča, da bolje razumejo finančne posledice teh odločitev in kako obvladovati dohodke ter izdatke v teh spremenjenih okoliščinah.

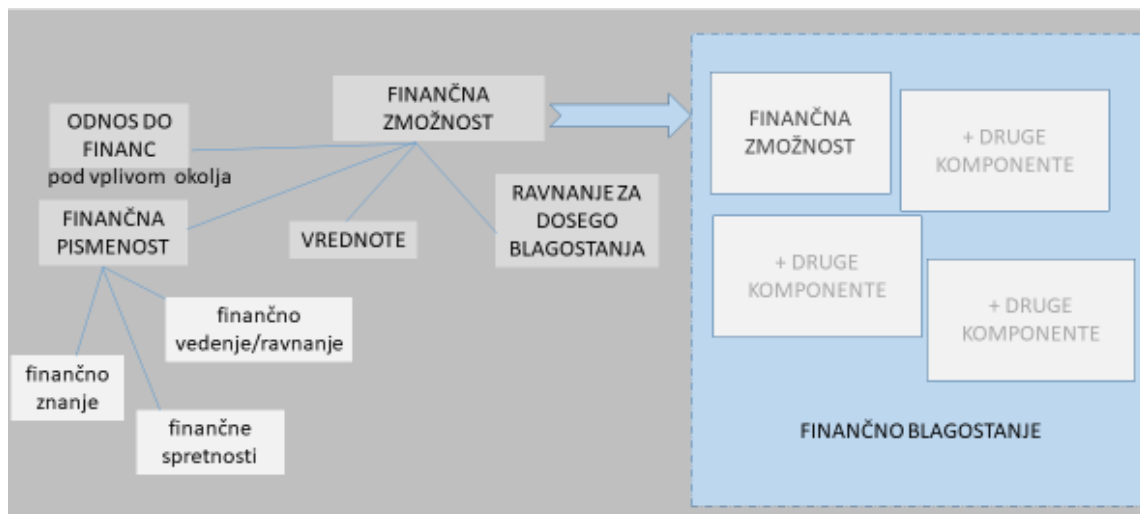
Razumevanje finančne pismenosti v programu Seniorji v akciji

Finančna pismenost je razumljena z vidika posameznika. Je ena izmed pomembnih življenjskih zmožnosti, ki omogočajo aktivno participacijo v vsakdanjem življenju, ustrezne finančne odločitve in doseganje finančnega blagostanja. Finančno pismena starejša oseba bo lažje upravljala svojo finančno prihodnost, se znala izogniti zadolževanju in tudi prevaram ter goljufijam, razumela bo potrebo po dodatnih znanjih, da bi utrdila svojo finančno odpornost. Finančna pismenost je v programu Seniorji v akciji opredeljena na naslednji način:

Finančna pismenost je sestavni del finančne zmožnosti in ena od pomembnih življenjskih zmožnosti. Razvita finančna pismenost starejšim odraslim omogoča sprejemanje ustreznih finančnih odločitev, kar je ključno za načrtovanje pokojnine, obvladovanje zdravstvenih stroškov, prenos premoženja na naslednje generacije in ohranjanje kakovosti življenja v poznejših letih. Starejšim odraslim omogoča večjo finančno stabilnost v poznejših letih življenja in boljše obvladovanje finančnih izzivov, s katerimi se soočajo v tem obdobju. Poleg tega je finančna pismenost tesno povezana z aktivnim in kakovostnim staranjem, saj omogoča aktivno vključevanje v družbeno življenje, prenos svojega finančnega znanja na mlajše generacije in spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja. S tem ne nazadnje tudi prispeva k bolj vključujoči družbi.

Finančno zmožnost v programu razumemo široko, in sicer: kot kombinacijo finančne pismenosti in finančnega ravnanja, s katerima želimo doseči finančno blagostanje. Finančna zmožnost poleg finančnega znanja, finančnih spretnosti, ustreznega odnosa do finančnih vprašanj obsega tudi finančno vzdržno vedenje/ravnanje in tudi aktivno finančno odpornost (Javrh, 2022, str. 7). Finančna zmožnost je neizogibna komponenta finančnega blagostanja, tako kot prikazuje slika 1. Za starejše je slednje še posebej pomembno, saj morajo biti sposobni upravljati omejena sredstva v poznejših letih življenja. V tem okviru je vključen tudi koncept aktivne finančne odpornosti, kar pomeni, da se starejši odrasli ne le prilagajajo finančnim izzivom, temveč tudi proaktivno delujejo v smeri ohranjanja in izboljšanja svoje finančne stabilnosti. Finančna zmožnost je neizogibna komponenta finančnega blagostanja tako kot prikazuje slika 1.

Slika 1: Prikaz opredelitve finančne zmožnosti in finančnega blagostanja v projektu Finančna pismenost odraslih 2022–2024

Vir: Javrh, 2023, str. 26.

Pilotna izvedba programa za starejše odrasle²

Program je bil pilotno preskušen v celotnem obsegu s skupino udeležencev, v kateri so bili večinoma starejši od 55 let, z različnimi stopnjami izobrazbe, različnimi izkušnjami in predznanjem na finančnem področju. Udeleženci so v skupni oceni zelo pozitivno ocenili program, med drugim so v odgovorih v evalvacijskih vprašalnikih in v poglobljenih intervjujih navedli: »Menim, da je bilo za vsakega od nas zelo poučno in nam bo to pridobljeno znanje pripomoglo tudi k lažji, razumljivejši in s tem stabilnejši zadnji tretjini življenja« in »Odličen program za celovit pregled finančne pokrajine, zelo uporabni izbirni moduli v katerih smo pridobili konkretne informacije in veščine za uporabo v praksi«.

Ob začetku pilotne izvedbe se je pokazalo, da se izvajalec javnoveljavnega programa sreča s številnimi izzivi, na primer: zahtevna promocija programa, pridobivanje udeležencev in njihova motivacija, da bodo obiskovali 100 urni program na temo finančne pismenosti; vzpostavljanje varnega prostora, kjer se udeleženci počutijo varne in spregovorijo o občutljivi temi, kot je denar in upravljanje z denarjem, kljub številnim predsodkom v zvezi z denarjem; kako premostiti razlike v "predznanju", ko je skupina zelo heterogena; katere metode dela izbirati, zlasti pri bolj "dolgočasnih" vsebinah; katera gradiva izbrati, da bodo neodvisna od implicitnih interesov ponudnikov storitev in dovolj kakovostna; izbira strokovnjakov iz finančnega področja, ki bodo vsebine predstavili neodvisno od interesov posameznih inštitucij; zadostna finančna sredstva za izvajanje programa z zunanjimi predavatelji specialisti za posamezna področja finančne pismenosti itd. Med pripravo končne verzije programa so bila ta vprašanja temeljito premišljena in vgrajena v vsebine v katalogu znanja ter v priporočila za izvedbo pri organizaciji izobraževanja.

V pilotni izvedbi programa za starejše odrasle se je pokazalo, da je potrebno prilagoditi nekatere module in vsebine, kar je bilo v dopolnjevanju programa po pilotnih izvedbah tudi izvedeno. Prilagojene in dopolnjene so bile naslednje vsebine: na primer vsebino v modulu denar je potrebno izpeljati na bolj interaktiven način in glede na skupino tudi skrajšati; bolj sistematično je potrebno opredeliti vsebine z začetnih modulih; vnesti je potrebno več vsebin digitalne pismenosti, zlasti na področjih, kjer se finančna in digitalna pismenost prepletata (Flik, spletno nakupovanje, virtualne kartice); večji poudarek je potrebno dati pri vsebinah o davkih in kreditih; premisliti je treba tudi o t.i. demo računih (bančni račun, trgovalni račun), s pomočjo katerih bi se lahko udeleženci učili ob pomoči virtualnega denarja.

² Poročilo o pilotni izvedbi programov finančne pismenosti za odrasle, Andragoški center Slovenije, 2024.

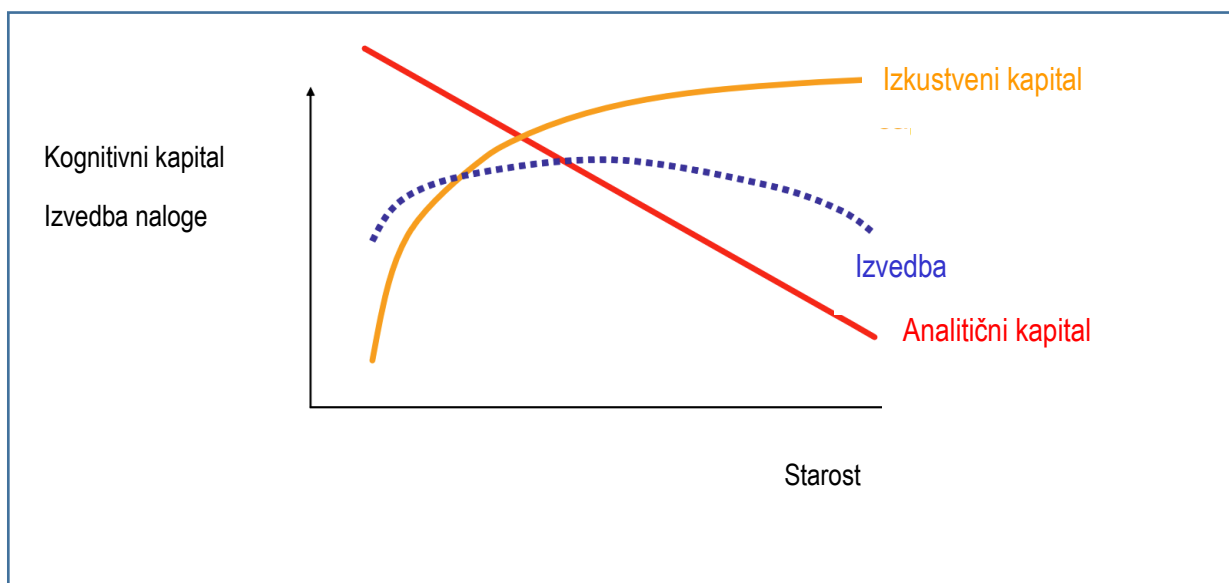
Kaj vemo o finančni pismenosti seniorjev

Stanje finančne pismenosti pri ciljni skupini starejših odraslih je po letu 2010 preučevalo več raziskav, ki so se ukvarjale z merjenjem finančne pismenosti tako na nacionalni kot mednarodni ravni. Te raziskave so uporabljale različne metodologije, ključne razlike med njimi pa izhajajo iz različnih definicij finančne pismenosti.

Dolgoživost se povečuje, in z njo se hitro povečuje tudi delež starejših od 65 let. Demografske spremembe slikajo vse slabša pokojninska pričakovanja, kar zahteva večje prihranke za upokojitev. Gospodarska nestabilnost predstavlja dodatno tveganje za finančno varnost starejših odraslih, saj se soočajo z izzivi ohranjanja svojega premoženja v negotovih časih. Starejši odrasli so odraščali v drugačnih družbenih in političnih razmerah, kjer so nekatere ekonomske in finančne pojme obravnavali drugače kot danes. V obdobju socializma so bile delnice in kapitalski trgi običajno manj dostopni in manj razviti v primerjavi z današnjimi. Veliko se je vlagalo v vzgojo varčevanja (na primer šolsko varčevanje), kar se odraža še danes v raziskavah, kjer se kot varčen narod uvrščamo precej visoko. Poudarjala se je družbena enakost in skupna lastnina, kar je vplivalo na odnos do financ oziroma denarja. Starejši odrasli so se bili primorani prilagajati spreminjajočemu se finančnemu okolju in se učiti iz izkušenj, saj praviloma niso bili deležni posebnega izobraževanja o financah.

Finančno pismenost seniorjev pomembno determinirajo kognitivne spremembe, ki so posledica staranja. S staranjem se sicer povečuje izkustveni kapital posameznika, medtem ko njegov analitični kapital upada. Uspešnost pri finančnih nalogah pa je odvisna od obeh. Raziskave kažejo, da največ finančnih napak naredijo zelo mladi in na drugi strani zelo stari odrasli, kar pri grafu, glede na starost, sledi vzorcu obrnjene črke U (Agarwal, Driscoll, Gabaix in Laibson, 2009). Poleg tega pa graf tudi pokaže, da upada tudi izvedba, s tem pa uporaba obstoječih veščin, znanja in spretnosti.

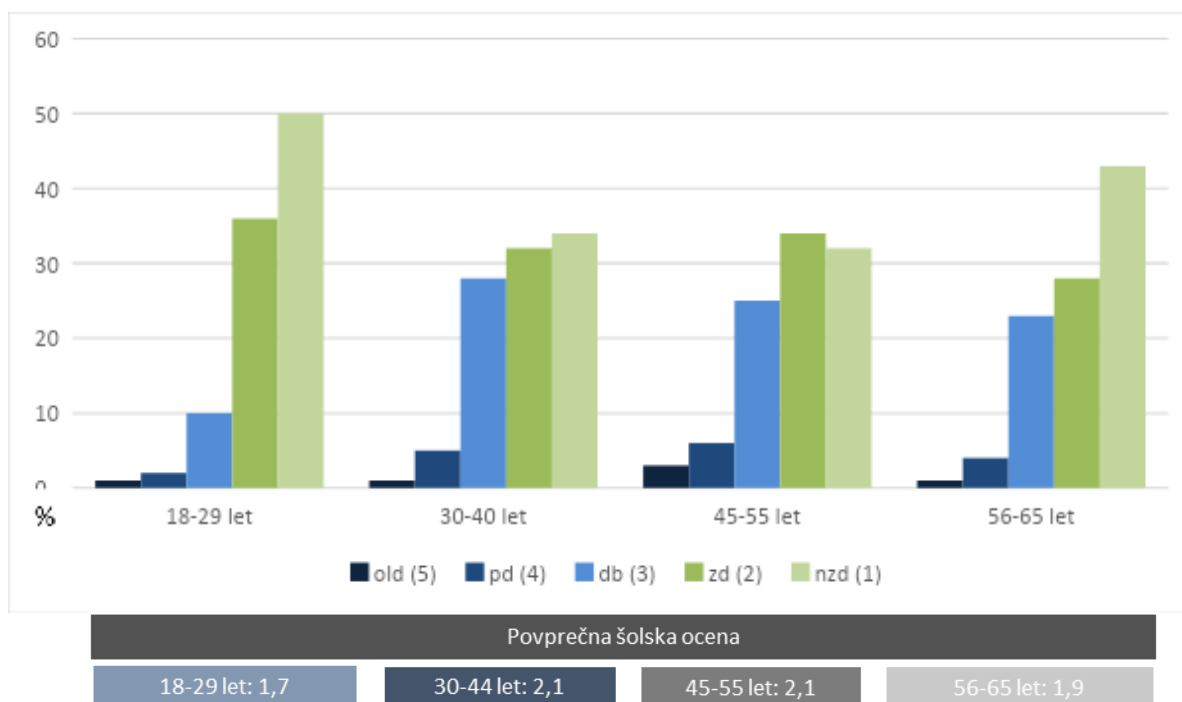
Slika 2: Hipotetizirana povezava med splošno uspešnostjo izvedbe nalog in starostjo

Vir: po Agarwal, Driscoll, Gabaix in Laibson, 2009, str. 6, Figure 3.

Prva raziskava v Sloveniji o stanju finančne pismenosti leta 2010, ki je z vprašalnikom merila predvsem finančno znanje, je pokazala splošno slabo stanje finančne pismenosti v Sloveniji (Mihajlovič, 2013). Povprečna ocena je bila namreč 2 (zadostno). Najslabše med vsemi starostnimi skupinami so odgovarjali najmlajši odrasli (stari od 18 do 29 let), takoj za njimi pa starejši (stari od 56 do 65 let).

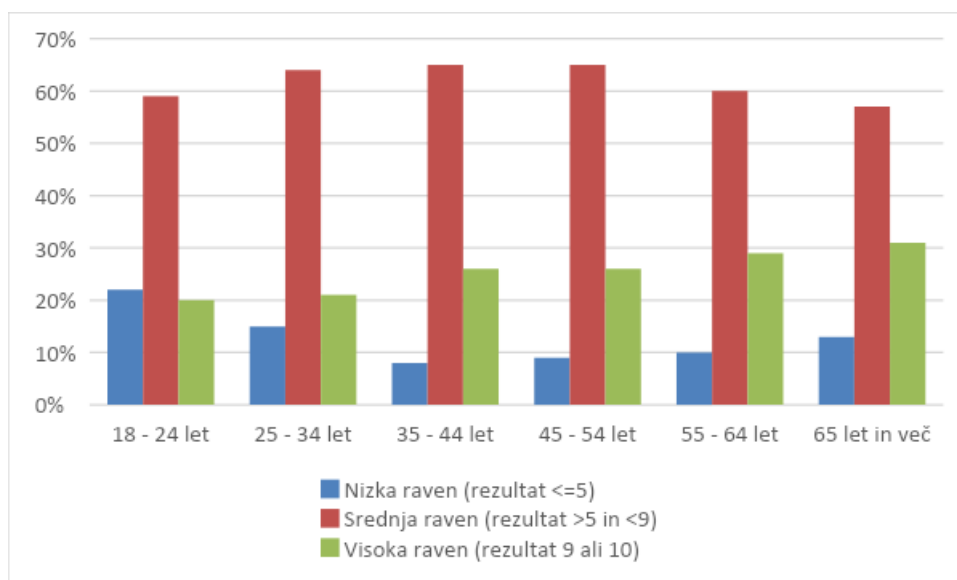
Slika 3: Deleži doseženih ocen glede na starostno skupino

Vir: povzeto po Mihajlovič, S. (2013).

Raziskava Flash Eurobarometer 525 iz leta 2023 je potrdila, da se v Sloveniji s starostjo večja delež tistih, ki dosegajo visoko raven finančne pismenosti (Evropska komisija, 2023). V starostni skupini od 55 do 64 let jih visoko raven dosega 29 %, pri starejših od 65 let pa 31 %.

Slika 4: Deleži starostne skupine z izmerjeno nizko, srednjo in visoko ravno finančne pismenosti v raziskavi Flash Eurobarometer 525 (2023)

Vir: izdelano po bazi podatkov Flash Eurobarometer 525 (Evropska komisija, 2023)

Finančna pismenost ne vpliva samo na potrebe posameznika, ampak tudi na družbene potrebe. Omogoča boljše razumevanje javnih financ, davkov in ekonomske politike ter je tako ključna za aktivno državljanstvo. Finančna pismenost vpliva na javne odločitve, volilno vedenje, gospodarske reforme, rezultate politik in na splošno na

delovanje naših demokracij, saj lahko ljudje bolj informirano sodelujejo v demokratičnih procesih in prispevajo k oblikovanju boljše ekonomske politike (Fornero in Lo Prete, 2023).

Pravne in strateške podlage za izobraževanje za finančno pismenost

Področje finančne pismenosti je v zakonodaji o izobraževanju odraslih v Sloveniji dokaj skopo naslovljeno. Finančne pismenosti ZIO-1 izrecno ne omenja, vendar lahko sklepamo, da se vključuje v cilj javnega interesa »pridobivanja splošnih in poklicnih zmožnosti za osebno rast, aktivno delovanje v skupnosti in na trgu dela« (ZIO-1, 2018, 5. člen, 2. točka).

Medtem ko Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih navaja finančno pismenost kot eno izmed številnih področij, na katerih je treba v obdobju izvajanja resolucije pripravljati javnoveljavne in neformalne programe za odrasle (Potočnik, 2022, str. 50).

V krovnem dokumentu načrta okrevanja in odpornosti (NOO) je finančna pismenost prav tako vključena v ukrepe, namenjene lažji integraciji v družbo in trg dela. Predvidena je »prenova izobraževalnih programov s prenovo programskih dokumentov na celotni ravni izobraževanja z umeščanjem digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj, na določenih stopnjah izobraževanja pa tudi novih vsebin temeljnih znanj računalništva in informatike ter finančne pismenosti (2021–2026)« (NOO, 2021, str. 27). Tako NOO kot Strategija razvoja Slovenije 2030 vidita finančno pismenost kot sredstvo za krepitev odpornosti, družbene odgovornosti in za učinkovitejše delovanje finančnega sistema nasploh (NOO, 2021, str. 343).

Dodatno je pomen finančne pismenosti posebej poudarjen v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, kjer je zlasti pri dodatnem pokojninskem zavarovanju, temeljni obliki dolgoročnega varčevanja za upokojitev v Sloveniji, ta kompetenca še posebej relevantna (ZPIZ-2, 2022, 2. člen, 4. paragraf).

Strategija dolgožive družbe navaja, da je ena izmed uspešnih prilagoditev družbe in sistemov socialne zaščite demografskim spremembam sprememba razumevanja starejše generacije po odhodu v pokoj, kot le pasivnega prejemnika različnih oblik »pomoči in podpore socialne države« (Strategija dolgožive družbe, 2018, str. 10). Eden izmed ključnih izzivov dolgožive družbe je namreč zagotovitev pogojev za finančno varnost v celotnem življenjskem obdobju (prav tam, str. 12).

Evropska skupnost se zaveda pomena finančne pismenosti, zato je v sodelovanju z OECD oblikovala Skupni evropski okvir finančne pismenosti za odrasle. Ta okvir predstavlja skupen nabor znanj, spretnosti in vedenj, ki naj bi jih posamezniki potrebovali za razumevanje in upravljanje svojih osebnih financ. Okvir finančnih kompetenc za odrasle v EU vsebuje štiri vsebinska področja, in sicer: Denar in transakcije; Načrtovanje in upravljanje financ; Tveganje in korist ter Finančno okolje. Vsako vsebinsko področje se deli še na teme in podteme. Navedene so tudi kompetence, pri katerih se upoštevajo tri razsežnosti: znanje; vedenje in odnos. To je ključno, saj finančna pismenost ni omejena le na poznavanje konceptov, ampak tudi na razvoj pozitivnih odnosov in spretnosti pri sprejemanju finančnih odločitev. Posebej so izpostavljene kompetence, ki se nanašajo na digitalne in trajnostne finance. Pri oblikovanju programa Seniorji v akciji je Skupni evropski okvir finančne pismenosti za odrasle služil za referenco. Vsebina programa, ki izhaja iz okvira Evropske komisije/OECD, je bila prilagojena in usklajena s specifičnim kontekstom slovenskega prebivalstva. Izhajali smo iz specifičnih potreb, nacionalne finančne kulture, tradicije.

3. CILJNA SKUPINA

Ciljna skupina so starejši odrasli (v nadaljevanju seniorji), ki želijo pridobiti ali posodobiti znanja s področja finančne pismenosti, da bi lažje obvladovali finančno krajino, usmerjali svoje finance ter sebi in bližjim zagotavljali varno starost.

Finančna pismenost je ključna življenjska zmožnost tudi za seniorje, saj jim omogoča, da ostanejo ekonomsko neodvisni in samozavestni v poznejših letih življenja. Razumevanje finančnih konceptov, kot so naložbe, varčevanje in upravljanje dolgov, pripomore k učinkovitejšemu načrtovanju osebnega proračuna in pri prepoznavanju potencialnih tveganj. Vse to vpliva na ekonomsko stabilnost seniorjev. Prav tako razumevanje pomena varčevanja za nujne primere in upravljanje zavarovanja postaja vse bolj pomembno, ko se soočajo s spremembami v zdravstvenem stanju in življenjskem slogu. Program finančne pismenosti za starejše odrasle omogoča, da posamezniki bolje načrtujejo svojo upokojitvev in se osredotočijo na dolgoročno varnost. S tem so manj ranljivi za nepričakovane finančne izzive, kar je še posebej pomembno v poznejših fazah življenja.

V ciljno skupino tega programa se uvrščajo odrasli, ki so starejši od 55 let (v nadaljevanju generacija 55+), ne glede na njihov status. So lahko:

- zaposleni odrasli,
- zaposleni pred upokojitvijo oz. v pripravi na upokojitvev;
- brezposelni,
- upokojenci.

Generacija 55+ v veliki večini primerov ni bila deležna izobraževanja s področja upravljanja in načrtovanja financ: Da bi se odrasli iz teh generacij lahko spopadali z vsakodnevnimi izzivi na področju finančnega poslovanja in upravljanja z družinskim oziroma osebnim proračunom, potrebujejo dodatna znanja in veščine. V program se bodo vključevali starejši odrasli, ki imajo tudi primanjkljaje na področju digitalne pismenosti in matematične pismenosti. Brez solidne osnovne digitalne in matematične pismenosti ne bodo mogli odkrivati in razvijati svoje finančne pismenosti, ki se je v veliki meri preselila v virtualno okolje. Digitalna pismenost starejših pripomore in olajša komunikacijo ter ljudem v zrelih letih ponuja veliko možnosti za uporabo osnovnih storitev preko računalniških aplikacij in s tem ohranja samostojnost pri osebnem poslovanju.

4. CILJI IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA

Temeljni cilj programa je obnovitev, nadgraditev ali pridobitev spretnosti in znanja za uspešno upravljanje osebnega in družinskega finančnega poslovanja. Z usvojitvijo temeljnih finančnih znanj v okviru obveznega dela programa bo posameznik zmožen bolj racionalno in uspešneje upravljati svoje finance, tako da bo:

- poznal različne oblike denarja in plačevanja, njihove lastnosti, prednosti in slabosti, ter njihovo uporabo prilagodil lastnim potrebam in okoliščinam,
- poznal sodobne trende na področju denarja in plačil, znal oceniti tveganja in se izogniti pastem,
- poznal različne vrste prihodkov, stroškov in dajatev ter v skladu s svojimi željami, potrebami in zmožnostmi znal vzdržno razporejati lastne prihodke,
- se zavedal posledic lastnega finančnega ravnanja,
- razumel spremembe ob prelomnih življenjskih dogodkih, se nanje pripravil in prilagodil finančno vedenje,
- poznal finančni sistem, ključne finančne institucije in osnove ekonomije ter posledično znal poiskati odgovore na lastna finančna vprašanja oziroma se po odgovore obrniti na pravo institucijo,
- spoznal različne oblike vlaganja,
- se zavedal tveganja ter pripadajočih dajatev in obdavčitev pri različnih oblikah vlaganja,

- znal ugotoviti potrebe po zavarovanju, presoditi tveganja in se zavarovati skladno z možnostmi in potrebami,
- poznal pravice, ki jih ima kot potrošnik in kje in kako jih lahko uveljavlja,
- poznal postopek dedovanja in pridobivanja dediščine, ustrezno razdelil svoje premoženje in pripravil oporoko,
- preizkusil nekatere digitalne finančne storitve in spoznal postopke za zavarovanje digitalnih transakcij.

V okviru izbirnih modulov bo posameznik lahko:

- spoznal predmete z zgodovinsko, umetniško ali kulturno vrednostjo, poznal instrumentarij za dokazovanje njihove avtentičnosti, poznal poti za nakup in prodajo teh predmetov ter za njihovo zavarovanje,
- spoznal drage kovine, ki so lahko naložba, znal brati njihove tečajnice, ločil med fizičnim nakupom in nakupom finančnih instrumentov, poznal stroške nakupa in prodaje ter obdavčitve,
- spoznal vrste vrednostnih papirjev,
- znal brati delniške tečajnice in poiskati informacije o gibanju vrednosti delnic, poznal upravljske pravice delničarjev ter se zavedal prednosti razpršenosti naložb v naložbene sklade,
- vedel, kdaj je bančni depozit ustrezna izbira za varčevanje, razumel vpliv dolžine in vrste depozita na obrestno mero in znal uporabiti e-orodja za izračun obresti in za sklepanje bančnega depozita,
- poznal pogoje in stroške za prekinitve bančnega depozita,
- obnovil in usvojil bo tista matematična znanja, ki jih uporabljamo pri vsakodnevem finančnem poslovanju,
- razvil in posodobil svoje digitalne zmožnosti in samostojno uporabljal digitalno tehnologijo (pametni telefon, tablica, računalnik).

5. KATALOG ZNANJA ALI VSEBINA PROGRAMA

Program Seniorji v akciji je zasnovan modularno in obsega: obvezni, izbirni in odprti del. Obvezni del obsega 63 ur (skupaj z uvodnim delom), izbirni del 21 ur (skupaj z zaključnim delom) in odprti del 21 ur. Obvezni del programa obsega sedem modulov, ki izhajajo iz najpomembnejših vsebinskih področij. Zajeta so temeljna področja s področja finančne pismenosti, s katerimi se seniorji vsakodnevno srečujejo hkrati pa se skladajo z zmožnostjo finančna pismenost, kot je opredeljena v namenu in splošnih ciljih programa. Obvezni del programa obsega naslednje module: Denar, Načrtovanje in upravljanje financ, Dedovanje, Zavarovanje, Finančno okolje, Varovanje potrošnikov in Naložbe.

V izbirnem delu je pet modulov. Prvi štirje moduli so: Dragoceni predmeti in drage kovine kot naložba (Naložbe II), Bančni depoziti, Vrednostni papirji in Dedovanje. Ti moduli ponujajo poglobljen uvid v področja, ki so za seniorje najbolj zanimiva in so bila v osnovah že predstavljena v obveznem delu. Zadnja dva modula, Matematična pismenost in Uporaba e-storitev v finančnem svetu, sta namenjena osvežitvi ali pridobivanju temeljnih spretnosti na področju digitalne in matematične pismenosti.

Odprti del programa izvajalec opredeli v izvedbenem načrtovanju programa in ga prilagodi posebnostim ter potrebam ciljne skupine, določi ga izvajalec programa glede na konkretne potrebe lokalnega okolja. Pri pripravi ciljev, kataloga znanja, oblik preverjanja znanja ter pogojev za strokovne delavce za odprti del programa, izvajalec upošteva navodila za pripravo obveznega ali izbirnega dela programa v Izhodiščih za pripravo javnoveljavnih programov za odrasle (ACS, 2020), sprejme pa ga strokovni organ pri izvajalcu programa.

5.1. Struktura programa

MODULI PROGRAMA	PRIPOROČENO TRAJANJE V URAH – predavanja	PRIPOROČENO TRAJANJE V URAH – vaje
A – Obvezni del programa		
Uvod v program	1	2
Modul 1 Denar	3	3
Modul 2 Načrtovanje in upravljanje financ	9	5
Modul 3 Dedovanje	5	4
Modul 4 Zavarovanje	6	3
Modul 5 Finančno okolje	3	3
Modul 6 Varovanje potrošnikov	3	3
Modul 7 Naložbe	5	5
Skupaj število ur obveznega dela programa	63	
B – Izbirni del programa		
Izbirni modul 1: Naložbe II - dragoceni predmeti in drage kovine kot naložba	5	5
Izbirni modul 2: Bančni depoziti	2	3
Izbirni modul 3: Vrednostni papirji	5	5
Izbirni modul 4: Matematična pismenost	5	5
Izbirni modul 5: Uporaba-e storitev v finančnem svetu	5	5
Zaključevanje in evalvacija programa	1	2
Skupaj število ur izbirnega dela programa	21	
C – Odprti del programa		

Skupaj število ur odprtega dela programa	21
Trajanje programa skupaj	105

5.2. Katalog znanja

Obvezni del programa

Modul 1: Denar

Trajanje: 6 ur (od tega 3 ure vaj).

Temeljne zmožnosti: Modul Denar razvija del temeljne zmožnosti finančna pismenost, in sicer daje temeljno znanje o nastanku in poznavanju plačilnih sredstev, razvija odnos do denarja in odraslemu omogoča bolj suvereno ravnanje z denarjem.

Priporočene vsebine oziroma teme: Kaj je denar, Gotovina, tuje valute, knjižni denar in plačila ter Sodobni trendi in pasti. V okviru modula priporočamo obisk ene od finančnih ustanov, npr. Bankarium, Muzej Banke Slovenije, kjer se lahko tudi izpelje del programa.

Znanje	Spretnosti
<p>A. Vsebinski sklop: KAJ JE DENAR</p> <p>Zaveda se, da lahko družinske, skupnostne in družbeno kulturne vrednote in običaji vplivajo na način, kako ljudje upravljajo svoj denar.</p> <p>Zna ovrednotiti svoj odnos do denarja in odnos do denarja različnih generacij.</p> <p>Pozna kratko zgodovino denarja in razume namen denarja.</p> <p>Pozna različne funkcije in vrste denarja ter lastnosti oziroma prednosti in slabosti različnih oblik denarja.</p>	<p>Prepozna lastne napake iz preteklosti, poveže slabe posledice z napačnimi odločitvami.</p> <p>Primerja ravnanje z denarjem v različnih družbenih kontekstih (npr. v času pred osamosvojitvijo in po njej).</p> <p>Varno shrani denar v vseh oblikah. Pri izbiri vrste denarja upošteva prednosti in slabosti različnih oblik denarja.</p>
<p>B. Vsebinski sklop: GOTOVINA</p> <p>Pozna evrske bankovce (obe seriji) in kovance.</p> <p>Zaveda se, da lahko določeni bankovci ali kovanci zastarajo kot uradni denar oziroma plačilno sredstvo.</p> <p>Zna prepoznati pristne bankovce in kovance.</p>	<p>Zamenja zastarele bankovce za nove v roku, določenem za takšno menjavo.</p> <p>Ustrezno ukrepa, če obstaja verjetnost, da so bankovci ali kovanci ponarejeni.</p> <p>Ima ustrezen odnos do ponaredkov.</p>
<p>C. Vsebinski sklop: TUJE VALUTE</p> <p>Zna uporabiti menjalne tečaje za pretvorbo valut in se zaveda, da obstajajo orodja za pretvorbo valut.</p> <p>Ve, da se pristojbine za transakcije, provizije in menjalni tečaji razlikujejo glede na čas in ponudnika.</p> <p>Razume vpliv različnih menjalnih tečajev na nakazila, potovanja v tujino ali nakupe v tujini in valutnega tveganja pri poslovanju v tuji valuti.</p>	<p>Preračuna cene v različnih valutah.</p> <p>Pri odločanju o načinu nakazila ali zamenjave denarja upošteva pristojbine in menjalne tečaje.</p> <p>Primerja menjalne tečaje različnih ponudnikov, da bi poiskal najboljšo ponudbo.</p> <p>Samozavestno izvaja transakcije v različnih valutah. Ocení tveganje pred</p>

Znanje	Spretnosti
	sklenitvijo bančnih produktov v tujih valutah.
<p>Č. Vsebinski sklop: KNJIŽNI DENAR IN PLAČILA</p> <p>Zaveda se, da v EU obstaja pravica do osnovnega plačilnega računa, ne glede na kraj prebivališča ali finančni položaj posameznika, da lahko račun odpre v tradicionalnih ali spletnih kreditnih institucijah.</p> <p>Pozna različne finančne produkte in zna oceniti njihovo tveganje.</p> <p>Pozna različne metode negotovinskega oziroma elektronskega plačevanja.</p> <p>Pozna elektronske zaščite bančnega računa, spletne in mobilne denarnice ter kartičnega poslovanja.</p> <p>Zaveda se možnih zlorab pri elektronskem poslovanju in možnosti samozaščitnega ravnanja.</p>	<p>Zahteva odprtje osnovnega plačilnega računa, v primeru, da tega še ni storil.</p> <p>Glede na lastne potrebe izbere najbolj primerne finančne produkte in jih uporablja.</p> <p>Uporablja različne načine elektronskega poslovanja (debetno, kreditno kartico, mobilno denarnico ipd.)</p> <p>Na elektronskih napravah ima nameščeno ustrezno zaščitno opremo, varuje svoja gesla in osebne podatke.</p> <p>Pri sklepanju finančnih poslov in spletnem plačevanju preveri ponudnika storitve.</p>
<p>D. Vsebinski sklop: SODOBNI TRENDI IN PASTI</p> <p>Pozna koncept digitalnega evra ter kakšne bodo razlike med uporabo digitalnega evra in klasične gotovine ter pozna prednosti in slabosti digitalne oblike valute.</p> <p>Pozna koncept kripto sredstev in tveganj, povezanih z njihovo uporabo.</p> <p>Zaveda se tveganj, povezanih z uporabo kripto sredstev za plačilne ali naložbene namene, in tveganj, povezanih s platformami za izmenjavo kripto sredstev (kot so tehnološka ali druga tveganja), ki imajo lahko znatne finančne posledice.</p> <p>Zaveda se, da kripto sredstva niso regulirana in da ni veliko možnosti za zaščito potrošnikov.</p>	<p>Informacije o digitalnem evru in drugih sodobnih trendih išče pri uradnih ustanovah oziroma pri preverjenih ponudnikih.</p>

Modul 2: Načrtovanje in upravljanje financ

Trajanje: 14 ur (od tega 5 ur vaj).

Temeljne zmožnosti: Modul Načrtovanje in upravljanje financ razvija del temeljne zmožnosti finančna pismenost, in sicer daje temeljno znanje o prihodkih, stroških in izdatkih, odraslemu omogoča, da načrtuje porabo v skladu s svojimi zmožnostmi in potrebami.

Priporočene vsebine oziroma teme: Dohodek, Proračun, Izdatki, Stroški, Nakupi in trajnost, Varčevanje in naložbe in Prelomni življenjski dogodki, Davki. V okviru modula priporočamo obisk ene od finančnih ustanov (npr. FURS, ZPIZ, TIRS), če omenjene institucije to omogočajo. V nasprotnem primeru se povabi strokovnjake omenjenih institucij kot gostujoče predavatelje, ki lahko na praktičnih primerih in prikazih ponazorijo teorijo.

Znanje	Spretnosti
<p>A. Vsebinski sklop: DOHODEK</p> <p>Razume postavke na obračunskem listu plače.</p> <p>Razume, kako se obračunajo socialni prispevki ter čemu so namenjeni.</p> <p>Razume razmerje med plačo in pokojnino.</p>	<p>Pregleda plačilno listo.</p> <p>Izračuna, kolikšno pokojnino bo prejel na podlagi osebnih dohodkov v času opravljanja dela.</p>

Znanje	Spretnosti
<p>Razume možnosti dodatnega zaslужka in kako ta vpliva na prihodke in obdavčitev.</p> <p>Pozna dohodnino.</p>	<p>Izračuna približno višino davkov od dohodka glede na svoj prihodek.</p>
<p>B. Vsebinski sklop: PRORAČUN</p> <p>Ve, kaj je proračun, kako ga oblikovati in zakaj je to koristno.</p> <p>Razume, zakaj je pri oblikovanju proračuna pomembno upoštevati srednjeročne in dolgoročne vidike.</p> <p>Zaveda se, da obstajajo zanesljiva orodja za oblikovanje proračuna, ki so jih razvili nepristranski ponudniki.</p>	<p>Opredeli potrebe in želje ter po potrebi določi prednosti.</p> <p>Oblikuje redni proračun za načrtovanje dohodkov, prihrankov in odhodkov z uporabo ustreznih orodij, če so na voljo.</p> <p>Uporablja orodja in storitve za oblikovanje proračuna (npr. mobilne aplikacije).</p>
<p>C. Vsebinski sklop: IZDATKI, STROŠKI</p> <p>Razume, zakaj je poleg spremljanja dohodkov in stroškov pomembno aktivno upravljati denar.</p> <p>Razume pomen aktivnega načrtovanja in razpoložljive možnosti za plačilo nerednih in nepričakovanih stroškov.</p> <p>Razume, da so lahko za dolgoročno načrtovanje potrebne drugačne vrste finančnih produktov od tistih, ki se uporabljajo za varčevanje za nujne primere.</p>	<p>Redno spremlja stroške in odhodke (fiksne in variabilne).</p> <p>Primerja dejanske stroške s proračunskimi zneski in po potrebi prilagodi proračun ali stroške.</p> <p>Ima varnostno rezervo.</p> <p>Upošteva predvidljiva nihanja dohodkov in odhodkov pri izdelavi dolgoročnejših načrtov.</p> <p>Pri načrtovanju financ uporablja sodobne metode - aplikacije za načrtovanje in spremljanje porabe.</p>
<p>Č. Vsebinski sklop: KREDITIRANJE</p> <p>Razume posledice kreditne obveznosti za prihodnji razpoložljivi dohodek.</p> <p>Razume vpliv obrestnih obrestí na kredite, razume pojme fiksna, variabilna in efektivna obrestna mera ter kakšne posledice ima inflacija na obrestne mere.</p> <p>Razume pomembnost seznanjenosti s tem, kako dolgo bo obdobje odplačevanja in ali je fiksno.</p> <p>Pozna ali lahko zlahka razišče različne vrste razpoložljivih kreditov (vključno s kreditnimi karticami, hipotekarnimi produkti, obnavljajočimi se krediti ali kratkoročnimi krediti), njihovo predvideno uporabo ter glavne prednosti in slabosti vsakega.</p> <p>Ve, ali je posojilo zavarovano s premoženjem ali ne, in lahko oceni koristi in slabosti uporabe takšnega posojila, vključno s posledicami neodplačevanja zavarovanega kredita.</p> <p>Pozna različne oblike zavarovanja kredita in stroške zavarovanja.</p> <p>Zaveda se, da so ob koncu aktivnega delovnega obdobja možnosti za kredite drugačne kot prej.</p> <p>Zaveda se morebitnih negativnih posledic izposojanja za kritje primanjkljaja v trenutnem dohodku.</p> <p>Zaveda se, da se je o kreditni pogodbi mogoče ponovno pogajati.</p> <p>Pozna SISBON - kreditni register.</p>	<p>Kredit uporabi samo, kadar je to potrebno in po preučitvi posledic. Odločitve o posojilu sprejme in vse kreditne obveznosti upravlja v okviru proračuna.</p> <p>Skrbno izbere kreditne produkte [ko je bila odločitev o posojilu sprejeta in ko je bil izbran ustrezen kreditni produkt], pri čemer upošteva dejavnike, kot so obrestna mera, stopnja inflacije, skupni stroški in prožnost ter znesek, ki ga je treba plačati pri rednih odplačilih.</p> <p>Po potrebi se dogovori za reprogram kredita ali poplačilo starega kredita z novim, bolj ugodnim.</p> <p>Po potrebi vloži vlogo za vpogled v SISBON.</p>

Znanje	Spretnosti
<p>Zaveda se velikega tveganja zadolževanja pri nebančnih (neformalnih) ponudnikih kreditov, ki nimajo ustreznih dovoljenj nadzornih organov.</p> <p>Ve, kaj je zadolževanje s prekoračitvijo razpoložljivih sredstev na transakcijskem računu (t. i. limit) in razume, kakšni stroški so s tem povezani.</p> <p>Razume, kaj pomeni zamujanje plačila kredita in kakšne so običajne posledice. Ve, v katerih primerih lahko zaprosi za odlog plačila kredita in kaj to pomeni.</p> <p>Pozna enostavno dostopne kredite (npr. t. i. »kupi zdaj, plačaj kasneje«) in se zaveda, da so s tem navadno povezani visoki stroški.</p>	<p>Preden najame enostavno dostopen kredit, pridobi vse potrebne informacije, zlasti se pozanima o vseh stroških, ter oceni vzdržnost najema tovrstnega kredita.</p>
<p>D. Vsebinski sklop: DAVKI</p> <p>Pozna različne vrste davkov in zakaj se davki plačujejo.</p> <p>Prebere predizpolnjeno davčno napoved, ki jo je prejel od FURS-a na svoje ime.</p>	<p>Vloži ugovor na odmero dohodnine.</p> <p>Odda napoved davka na kapitalski dobiček.</p> <p>Odda napoved davka na nepremičnine.</p> <p>Odda napoved davka na dediščino.</p> <p>Pri napovedih uporablja aplikacijo ali spletno stran eDavki.</p>
<p>E. Vsebinski sklop: NAKUPI IN TRAJNOST</p> <p>Razume, da denar, porabljen za nakup določenega blaga ali storitve, ni več na voljo za nekaj drugega [koncept oportunitetnih stroškov].</p> <p>Zaveda se, da lahko obstajajo nadomestki za izdelke, v nekaterih primerih vključno z rabljenimi ali obnovljenimi izdelki, in storitve, ki lahko stanejo manj od prvotno opredeljenih.</p> <p>Zaveda se, da lahko oglasi, posebne ponudbe in mediji močno vplivajo na dojemanje posameznika glede želja po določenih nakupih.</p> <p>Zaveda se, da imajo lahko kupljeno blago ali storitve različne okoljske in družbene vplive.</p> <p>Zaveda se nevarnosti spletnih goljufij, če nakupuje na nepreverjenih spletnih straneh.</p>	<p>Sprejme ukrepe za ozaveščeno nakupovanje.</p> <p>Pri nakupu upošteva tako njegovo ceno kot skupno vrednost ali koristnost.</p> <p>Uporablja strategije za preprečevanje ali zmanjšanje čezmerne porabe. Omejuje impulzivno nakupovanje in druge nenamerne posledice oglaševanja.</p> <p>Izbira trajnostne alternative pri novih nakupih, kot sta ponovna uporaba in recikliranje.</p> <p>Pri nakupu blaga ali storitve oceni okoljske in družbene vplive, ki jih ima proizvodni proces in potrošnja tega izdelka ali storitve.</p> <p>Motiviran je, da izve več o izvoru, pogojih proizvodnje, okoljskih in družbenih vplivih blaga ali storitve.</p> <p>Kritično podvomi v informacije o okoljskih in družbenih vplivih blaga ali storitve, ki jih je objavil prodajalec. Informacije išče v drugih virih in jih primerja.</p> <p>Pred spletnim nakupom preveri spletno stran ponudnika in se prepriča, da je prodajalec vreden zaupanja.</p> <p>Z ustrezno programsko opremo se zaščiti pred morebitnimi vdori.</p> <p>Pri spletnem nakupovanju svoje bančne podatke zaupa le preverjenim osebam in ponudnikom.</p>
<p>F. Vsebinski sklop: VARČEVANJE IN NALOŽBE</p> <p>Razume koristi varčevanja (namenskega, pokojninskega ipd.), zastavljenih varčevalnih ciljev in načrta za doseganje teh ciljev.</p> <p>Pozna različne oblike in načine varčevanja za različne cilje.</p>	<p>Določi osebni varčevalni, časovni okvir in pristop za doseganje tega cilja.</p> <p>Glede na varčevalni cilj izbere ustrezen način varčevanja.</p> <p>Samozavestno izbere varčevalne produkte v skladu s svojimi preferencami, vključno s preferencami glede trajnostnosti in likvidnosti. Po potrebi zaprosi za nasvet.</p>

Znanje	Spretnosti
<p>Pozna oziroma ve, da imajo lahko varčevalni produkti različne okoljske, družbene in upravljalvske vidike trajnosti.</p> <p>Pozna različne stopnje likvidnosti različnih oblik varčevanja.</p> <p>Ve, da so sredstva, položena na bančnem računu do 100.000 EUR na osebo in na institucijo, zavarovana na podlagi sistema jamstva za vloge.</p> <p>Razume, kako lahko spremembe v inflaciji, obrestnih merah in/ali menjalnih tečajih vplivajo na njegove dolgoročnejsše načrte.</p> <p>Zaveda se dodatnih tveganj pri sprejemanju neinformiranih naložbenih odločitev.</p> <p>Ceni dodatno finančno odpornost, ustvarjeno z varčevanjem.</p> <p>Razume razmerje med tveganjem in potencialnimi koristmi, kar pomeni, da če obstaja velika verjetnost za zaslužek z naložbo, obstaja tudi velika verjetnost za izgubo denarja.</p> <p>Razume namen razpršitve naložb kot strategije za zmanjšanje tveganja.</p> <p>Razume, da lahko dejavniki trajnostnosti in vladne politike, povezane s podnebjem, vplivajo na stopnjo tveganja in donosnost naložb.</p>	<p>Prizadeva si najti načine, s katerimi bi obvladal vpliv inflacije na denar, ki ga ima.</p> <p>Primerja tveganja in koristi različnih finančnih naložb.</p> <p>Pri obravnavi naložbenega tveganja upošteva potrebo po povečevanju sredstev, finančno varnost in lastne preference glede trajnostnosti.</p>
<p>G. Vsebinski sklop: TVEGANJA</p> <p>Zaveda se tveganj v finančnem okviru, vključno s tveganji, ki so del produktov, in tveganji, pred katerimi se je mogoče zavarovati.</p> <p>Zaveda se, da je nekatera tveganja s finančnimi posledicami mogoče zmanjšati z uporabo nekaterih finančnih produktov in/ali z ukrepanjem (nakup zavarovanja, pridobitev finančnih produktov z jamstvom kapitala, uporaba dobro razpršenih naložbenih produktov itd.).</p> <p>Zaveda se možnih tveganj s finančnimi posledicami (politični, gospodarski, okoljski in osebni dejavniki, kot je dolga življenjska doba).</p> <p>Zaveda se posebnih tveganj, povezanih z digitalnimi finančnimi produkti in storitvami, kot so mobilno bančništvo in posojanje, vlaganje, platforme za medsebojno posojanje.</p> <p>Zaveda se, da so nekateri digitalni finančni produkti in storitve (kot so kriptosredstva) bolj tvegani od uveljavljenih finančnih produktov, ker so pogosto neregulirani.</p> <p>Zna oblikovati finančno varnostno mrežo, kot so prihranki za hude čase.</p>	<p>Samozavestno sam oceni tveganja, ne da bi na to neupravičeno vplivalo trženje ali novice.</p> <p>Oceni finančna tveganja, povezana z osebnimi odločitvami, življenjskimi odločitvami in zunanjimi dogodki.</p> <p>Upošteva tveganje sprememb okoliščin, vključno z izgubo zaposlitve, povečanimi izdatki ali drugimi zunanjimi dogodki.</p> <p>Gradi in vzdržuje ustrezno finančno varnostno mrežo s prihranki, zavarovanjem in drugimi finančnimi produkti, kot je potrebno.</p>
<p>H. Vsebinski sklop: PRELOMNI ŽIVLJENJSKI DOGODKI</p>	

Znanje	Spretnosti
<p>Upošteva, da prelomni življenjski dogodki (npr. ločitev, upokojitev, smrt življenjskega partnerja) lahko prinašajo znižanje prihodkov oziroma premoženja.</p> <p>Razume, v kolikšni meri določen finančni pokojninski produkt izpolnjuje merila trajnostnosti.</p> <p>Razume pomembnost priprave načrtov za zadnje obdobje življenja. Pri tem upošteva tudi finančne potrebe vzdrževanih družinskih članov v primeru njegove smrti. Sprejema odločitve o tem, kako porazdeliti neporavnane stroške, dolgove in sredstva, in po potrebi sestavi oporoko.</p> <p>Razume postopke ob dedovanju (če je dedič on ali če bodo po njem dedovali zakoniti dediči).</p>	<p>Ob prelomnih dogodkih ustrezno prilagodi upravljanje z denarjem, po potrebi spremeni porabo, varčevanje in investicije.</p> <p>Izbira pokojninske produkte v skladu s svojimi novimi finančnimi zmožnostmi, tveganji in preferencami glede trajnostnosti (na primer ob ločitvi, upokojitvi, smrti življenjskega partnerja).</p> <p>Pripravi konkretne načrte za finančno varnost po koncu delovno aktivne dobe.</p> <p>Izdela finančne načrte za prihodnje pozitivne in negativne življenjske dogodke, ki bodo verjetno imeli finančne posledice (npr. pravočasno poskrbi za ureditev oporoke).</p>

Modul 3: Dedovanje

Trajanje: 9 ur (od tega 4 ure vaj).

Temeljne zmožnosti: Modul Dedovanje razvija del temeljne zmožnosti finančna pismenost, in sicer daje temeljno znanje o dedovanju in s tem povezanih postopkih ter omogoča, da odrasli, glede na svojo situacijo, pripravi ustrezen premislek (in potrebne dokumente) o razdelitvi lastnega premoženja in sestavi oporoko.

Priporočene vsebine oziroma teme: osnove dedovanja, načrtovanje lastne zapuščine in oporoke, pridobivanje dediščine.

Znanje	Spretnosti
<p>A. Vsebinski sklop: OSNOVE DEDOVANJA</p> <p>Pozna osnovne pojme: dedič, zapuščina, zapuščinska razprava, oporoka, izročilna pogodba, darilna pogodba, volilo, nujni delež.</p> <p>Pozna različne vrste premoženja.</p> <p>Pozna različne vrste dedovanja oziroma dedni red.</p>	<p>Razvrsti oziroma kategorizira svoje premoženje glede na vrsto.</p> <p>Realno oceni svojo premoženjsko situacijo in pri tem upošteva morebitne dolgove.</p>
<p>B. Vsebinski sklop: PRIDOBIVANJE DEDIŠČINE</p> <p>Pozna postopek zapuščinske razprave. Ve, katere dokumente potrebuje zanj in zna poiskati pravno pomoč.</p> <p>Razume, kateri stroški so povezani s postopkom dedovanja in kakšne so davčne obveznosti dedičev.</p> <p>Zaveda se možnosti, da se lahko odpove dediščini v korist koga drugega.</p>	<p>Preračuna potencialne stroške zapuščinskega postopka in davčne obveznosti, če je potencialni dedič.</p> <p>Po potrebi poišče pravno pomoč, če bo dedoval.</p>
<p>C. Vsebinski sklop: NAČRTOVANJE LASTNE ZAPUŠČINE IN OPOROKE</p> <p>Pozna sestavne in nujne dele oporoke.</p> <p>Pozna različne pristope k delitvi premoženja in se zaveda bremena potencialnih dolgov za dediče.</p>	<p>Pripravi načrt za dedovanje.</p> <p>Po potrebi poišče pravno pomoč v zvezi z dedovanjem svojega premoženja.</p> <p>Pripravi osnutek lastne oporoke.</p>

Znanje	Spretnosti
<p>Pozna postopke, ki so povezani s pisanjem in hrambo oporoke.</p> <p>Ve, kdo so njegovi nujni dediči, pozna njihove pravice in deleže.</p> <p>Razume razdelitev premoženja, če oporoke ni.</p> <p>Zaveda se etičnih in čustvenih vidikov dedovanja.</p>	<p>Imenuje izvršitelja svoje oporoke.</p> <p>Svojo oporoko ustrezno hrani z upoštevanjem vseh pravnih vidikov.</p> <p>Z dediči se pogovori o svoji nameri, s čimer zmanjša potencialne možnosti kasnejših konfliktov.</p>

Modul 4: Zavarovanje

Trajanje: 9 ur (od tega 3 ure vaj).

Temeljne zmožnosti: Modul Zavarovanje razvija del temeljne zmožnosti finančna pismenost, ki seniorju omogoča, da uporablja zavarovalne storitve in suvereno nastopa v povezavah z zavarovalnimi agenti in reševalci odškodninskih zahtevkov.

Priporočene vsebine oziroma teme: uvod v zavarovalništvo, vrste zavarovanj, ocena potreb in tveganj, postopek sklenitve zavarovanja, obravnavanje škodnih zahtevkov, upokojevanje in dodatno pokojninsko zavarovanje ter miti in napačne predstave o zavarovanjih.

Znanje	Spretnosti
<p>A. Vsebinski sklop: UVOD V ZAVAROVALNIŠTVO</p> <p>Razume vrste zavarovanj in njihov pomen.</p> <p>Razlikuje med pojmi: premija, zavarovalna vsota in franšiza, zavarovalnica, zavarovalna polica, zavarovani predmeti.</p>	<p>Pred sklepanjem zavarovanja ponovno osveži točen pomen izrazov premija, zavarovalna vsota, franšiza in drugih.</p>
<p>B. Vsebinski sklop: VRSTE ZAVAROVANJ</p> <p>Pozna življenjsko zavarovanje, pravila in različne vrste.</p> <p>Pozna zdravstveno zavarovanje in kaj krije. Pozna prednosti in pomanjkljivosti dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja.</p> <p>Pozna nepremičninsko zavarovanje za stanovanjske in komercialne nepremičnine ter požarno zavarovanje.</p> <p>Pozna avtomobilsko zavarovanje in izraze odgovornost, kasko, asistenca.</p>	<p>Pregleda različne ponudbe zavarovanj in se o njih lahko pogovarja pri sklepanju zavarovalne police.</p>
<p>C. Vsebinski sklop: OCENA POTREB IN TVEGANJ</p> <p>Zna oceniti zavarovalne potrebe glede na življenjski slog, družinsko situacijo in možnosti.</p> <p>Zna prepoznati tveganja, ki jih je treba zavarovati.</p>	<p>Ko v njegovem življenju nastopijo nove zavarovalne potrebe, sklene ustrezno zavarovanje.</p>
<p>Č. Vsebinski sklop: POSTOPEK SKLENITVE ZAVAROVANJA</p> <p>Kritično presodi in izbere zavarovalno družbo, kjer se zavaruje.</p> <p>Zna presojsati razlike med zavarovalnicami in pogoji, ki jih nudijo.</p> <p>Pozna način določanja premije in možnost plačila premije.</p>	<p>Pri sklepanju zavarovanja je usposobljen sogovornik zavarovalnega agenta in postavlja informirana vprašanja.</p>
<p>D. Vsebinski sklop: OBRAVNAVANJE ŠKODNIH ZAHTEVKOV</p> <p>Pozna postopek vložitve škodnega zahtevka.</p>	<p>Uveljavlja svoje zahteve skladno s pogoji zavarovalne police.</p>

Znanje	Spretnosti
<p>Ve, kako se spremlja postopek obravnavanja zahtevka in izplačila odškodnine.</p> <p>Zna oceniti svoje osebne zavarovalne potrebe, s katerimi se lahko sreča v svojem življenju.</p>	<p>Določi svoje zavarovalne potrebe glede na življenjski slog, družinsko situacijo itn.</p>
<p>E. Vsebinski sklop: UPOKOJEVANJE IN DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE</p> <p>Pozna delovanje državnega pokojninskega sistema.</p> <p>Pozna možnosti dopolnilnega pokojninskega zavarovanja.</p>	<p>Presodi, ali je treba, da sklene dodatno pokojninsko zavarovanje v skladu z lastno finančno situacijo.</p>
<p>F. Vsebinski sklop: ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE</p> <p>Pozna razliko med obveznim zdravstvenim prispevkom in dodatnim zdravstvenim zavarovanjem.</p> <p>Zaznava razlike med zavarovalnicami in pogoji, ki jih nudijo.</p> <p>Pri sklepanju dodatnega zavarovanja je usposobljen sogovornik zavarovalnega agenta.</p>	<p>Plačuje obvezni zdravstveni prispevek in sproti spremlja njegovo višino in načine usklajevanja.</p> <p>Sklene dodatno zdravstveno zavarovanje v skladu z lastno zdravstveno in finančno situacijo.</p> <p>Postavlja informirana vprašanja zavarovalnemu agentu.</p>
<p>G. Vsebinski sklop: MITI IN NAPAČNE PREDSTAVE O ZAVAROVANJIH</p> <p>Zaveda se, da zavarovanja niso magična rešitev za vse težave, ampak orodje za obvladovanje tveganj. Zna razlikovati lažne predstave od dejstev.</p>	<p>Poučen je, da so zavarovanja praviloma orodja za obvladovanje tveganj.</p>

Modul 5: Finančno okolje

Trajanje: 6 ur (od tega 3 ure vaj).

Temeljne zmožnosti: Modul Finančno okolje razvija del temeljne zmožnosti finančna pismenost, in sicer daje temeljno znanje o finančnem sistemu in dejavnikih, ki pomembno vplivajo na gospodarstvo, ter odraslemu omogoča, da svoja finančna ravnanja prilagodi glede na aktualno ekonomsko situacijo oziroma da pri pravih institucijah poišče odgovore na svoja vprašanja.

Priporočene vsebine oziroma teme: finančni sistem, centralna banka in poslovna banka ter inflacija in uravnavanje stabilnosti cen. V okviru modula priporočamo obisk ene od finančnih ustanov (npr. Banke Slovenije in Muzeja Banke Slovenije, Bankarjuma, FURS, Ljubljanske borze).

Znanje	Spretnosti
<p>A. Vsebinski sklop: FINANČNI SISTEM</p> <p>Pozna različne subjekte finančnega sistema (centralna banka, poslovna banka, davčna uprava, borza, Agencija za trg vrednostnih papirjev ipd.)</p> <p>Ve, kdo so nadzorniki na posameznem področju in kakšne so njihove naloge.</p>	<p>Glede na storitve, ki jih potrebuje, komunicira s pravo institucijo.</p> <p>V primeru težav pri finančnem poslovanju se obrne na pravo institucijo.</p>
<p>B. Vsebinski sklop: CENTRALNA BANKA IN POSLOVNA BANKA</p> <p>Pozna osnovne naloge in dejavnosti centralne banke.</p> <p>Pozna nacionalno centralno banko (Banka Slovenije) in Evropsko centralno banko.</p>	<p>Glede na konkretne potrebe in situacijo se obrne na pravo institucijo.</p>

Znanje	Spretnosti
<p>Pozna razlike med centralno in poslovno banko.</p> <p>Pozna storitve, ki jih potrošnikom zagotavljata centralna in poslovna banka.</p>	
<p>C. Vsebinski sklop: INFLACIJA IN URAVNAVANJE STABILNOSTI CEN</p> <p>Ve, kaj je inflacija in kako vpliva na gospodarstvo in potrošnike.</p> <p>Zna izračunati in primerjati cene v časovnem obdobju.</p> <p>Ve, kaj je obrestna mera in kako centralna banka z dvigom ali spustom obrestnih mer vpliva na uravnavanje inflacije oziroma zagotavlja stabilnost cen.</p> <p>Razume, kako lahko gospodarski dejavniki, kot so recesija ali visoka inflacija in drugi dejavniki (na primer povezani s podnebjem, okoljem ali pandemičnimi boleznimi) vplivajo na osebni finančni status in premoženje posameznika.</p>	<p>Poišče in spremlja novice o dogodkih, ki lahko vplivajo na finančno blaginjo posameznika. Izračuna stanje svojih financ v dani situaciji.</p> <p>Po potrebi spremeni finančne načrte na podlagi ocene o vplivu zunanjih dejavnikov.</p> <p>Določi različne strategije, s katerimi bo zagotovil svojo finančno odpornost v srednjeročnem in v dolgoročnem obdobju. Vključi tveganja, povezana s podnebjem.</p>

Modul 6: Varovanje potrošnikov

Trajanje: 6 ur (od tega 3 ure vaj).

Temeljne zmožnosti: modul *Varovanje potrošnikov* razvija del zmožnosti finančna pismenost, ki seniorju omogoča, da izrablja varovanje svojih pravic, ki mu jih nudijo splošne prakse in zakonska določila, kar je zlasti pomembno v vse bolj digitalizirani družbi.

Priporočene vsebine oziroma teme: osnovne pravice potrošnikov, zakonodaja za zaščito potrošnikov, potencialne prevare, proučitev izdelka ali storitve pred nakupom, varna uporaba interneta in pritožbe organom za pritožbe.

Znanje	Spretnosti
<p>A Vsebinski sklop: OSNOVNE PRAVICE POTROŠNIKOV</p> <p>Pozna vrste pravic: pravica do informacij, pravica do varstva pred nevarnimi izdelki, pravica do pritožb in odškodnine, pravica do odstopa od pogodbe, pravica do pravičnih pogodbenih pogojev, pravica do zaščite pred nepoštenimi praksami, pravica do varstva zasebnosti, pravica do pravne zaščite, pravica do kakovosti in garancije, pravica do svobodne izbire in konkurence.</p>	<p>Zaveda se svojih pravic kot potrošnik in jih zna uveljavljati.</p>
<p>B Vsebinski sklop: ZAKONODAJA ZA ZAŠČITO POTROŠNIKOV</p> <p>Pozna zakonodajo, ki ureja varstvo potrošnikov.</p> <p>Pozna posebnosti zaščite potrošnikov: varstvo osebnih podatkov, e-trgovina in varstvo potrošnikov na daljavo, plačilne storitve in e-denar, avtorske pravice in intelektualna lastnina, oglaševanje in trženje, varstvo podatkov in zasebnost na spletu.</p> <p>Ve, da obstajajo predpisi za varstvo ranljivih skupin, pravice strank v bančništvu in finančnih storitvah, lokalni potrošniški zakoni in predpisi.</p>	<p>Poišče ustrezna zakonska določila, da bi se zaščitel kot potrošnik.</p> <p>Če ima opravka s potrošniki, upošteva posebnosti in pravila spletnega poslovanja.</p>
<p>C Vsebinski sklop: POTENCIALNE PREVARE</p> <p>Informiran je o primerih prevar, zavajajočega oglaševanja in nepoštenih poslovnih praks.</p> <p>Razlikuje vrste prevar: ribarjenje e-pošte, lažna spletna mesta, lažna tehnična podpora.</p>	<p>Pouči se, kako se učinkovito zavaruje pred prevarami.</p> <p>Presoja ponudbe in prepoznava nerealne in lažne ponudbe.</p>

Znanje	Spretnosti
Pozna pogoste strategije prevar: zavajajoče oznake cen, ponujanje "brezplačnega" preskusa, lažne dobrodelne kampanje, nepravilne obresti in stroške, nepoštena obljube o hitri obogatitvi.	Je ozaveščen potrošnik, ki lahko sprejema pametne odločitve in se izogne težavam, povezanim s prevarami.
Č Vsebinski sklop: PROUČITEV IZDELKA ALI STORITVE PRED NAKUPOM Ve, da je treba proučiti pogoje vračila izdelka in garancij ter referenc za primerjanje alternativ.	Pridobiva podatke o izdelku in o dobavitelju. Pred nakupom se o izdelku pouči s pomočjo spletnih informacij, preverjenimi mnenji drugih, branjem ocen o zanesljivosti.
D Vsebinski sklop: VARNA UPORABA INTERNETA Pozna varno uporabo interneta: spletna varnostna in protivirusna orodja, delitev le nujno potrebnih podatkov, uporablja močna gesla, previdno uporablja e-pošto, varuje osebne podatke.	Osebnih podatkov ne objavlja na družbenih omrežjih, še posebej v primeru sumljivih prošenj in zahtev.
E Vsebinski sklop: PRITOŽBE ORGANOM ZA PRITOŽBE Pozna sistem za pritožbe: organ za zaščito potrošnikov v državi, mednarodni organ za zaščito potrošnikov, informacijski center za potrošnike, podjetje – prodajalec blaga ali storitve, policija in sodišča. Upošteva časovni okvir za vložitev pritožb in zahtev za vračilo ali zamenjavo. Zaveda se, da je treba v primeru pritožb komunicirati pisno in hraniti dokumentacijo o tem.	Hrani vse potrebne dokumente kot dokazno gradivo za primer pritožbe (računi, garancijske listine, pogodbe in komunikacija z dobaviteljem). Ko steče pritožbeni postopek, si uredi pisni arhiv komunikacije in dokumentov.

Modul 7: Naložbe

Trajanje: 10 ur (od tega 5 ur vaj).

Temeljne zmožnosti: Modul naložbe razvija del temeljne zmožnosti finančna pismenost, ki daje temeljno znanje o vrstah naložbenih produktov glede na donosnost, zanesljivost, likvidnost in tveganje in se v skladu s svojimi finančnimi možnostmi odločil za naložbo, ki mu ustreza.

Priporočene vsebine oziroma teme: osnove vlaganja, vrednostni papirji, predmeti kot naložba, drage kovine, kripto sredstva, nepremičnine in primerjava med naložbami. V okviru modula priporočamo obisk Ljubljanske borze.

Znanje	Spretnosti
A. Vsebinski sklop: OSNOVE VLAGANJA Razume, kakšna je razlika med varčevanjem in investiranjem. Pozna vrste naložb. Pozna osnovne pojme investiranja, kot so: portfelj, razpršenost, donosnost, likvidnost, volatilitet, bikovski in medvedji trend, naložbeno obdobje. Pozna logiko in prednosti razpršitve naložb. Zaveda se, da so za različne finančne cilje potrebne različne strategije.	Razume, kaj pomeni obrestno-obrestni račun in kakšen je njegov vpliv na investiranje. Razmisli o svojih finančnih ciljih.

Znanje	Spretnosti
<p>Upošteva davčne vidike pri investiranju.</p> <p>Zaveda se tveganj in vpliva naložbenega obdobja pri naložbah.</p>	
<p>B. Vsebinski sklop: VREDNOSTNI PAPIRJI</p> <p>Pozna vrste vrednostnih papirjev in se zaveda različnih tveganj pri vlaganju.</p> <p>Pozna obveznice.</p> <p>Pozna delnice.</p> <p>Loči med primarnim in sekundarnim trgom ter delnicami, pridobljenimi s »certifikati«.</p> <p>Ve, kaj so vzajemni skladi.</p>	<p>Razlikuje med dolžniškimi in lastniškimi vrednostnimi papirji.</p> <p>Bere tečajnice delnic in poišče informacije o gibanjih vrednosti.</p> <p>Bere tečajnice skladov in poišče informacije o portfeljih in o gibanjih vrednosti.</p> <p>Pridobi podatke o donosnosti naložb v preteklosti.</p>
<p>C. Vsebinski sklop: PREDMET KOT NALOŽBA</p> <p>Ve, da so predmeti z zgodovinsko, umetniško ali kulturno vrednostjo lahko tudi naložba. Ve, da ti predmeti vključujejo umetniška dela, starodavne artefakte, numizmatične predmete, antikvitete, redke knjige, vintage predmete, zbirateljske predmete.</p> <p>Ve, da predmete lahko kupuje v specializiranih trgovinah, galerijah, dražbenih hišah, spletnih specializiranih platformah ...</p> <p>Zaveda se pomena dokazljivosti avtentičnosti, ohranjanja, varovanja in zavarovanja naložbenih predmetov.</p>	<p>Pred nakupom vrednega predmeta se obrne po pomoč k strokovnjakom (kustosi, zbiralci ...).</p> <p>Oceni strošek varovanja ali zavarovanja vrednega predmeta.</p>
<p>Č. Vsebinski sklop: DRAGE KOVINE</p> <p>Ve, katere drage kovine so najprimernejše kot naložba. Ve, da so to najpogosteje zlato, srebro, platina, paladij.</p> <p>Ve, zakaj je nakup dragih kovin lahko dobra naložba (na primer kot razpršitev premoženja ali kot zaščita pred inflacijo in nestabilnostjo na trgu).</p> <p>Pozna davčne vidike pri investiranju v drage kovine.</p>	<p>Pozna možnosti za investiranje v plemenite kovine.</p> <p>Zna oceniti stroške pri investiranju v plemenite kovine.</p>
<p>D. Vsebinski sklop: KRIPTO SREDSTVA</p> <p>Informiran je o konceptu kripto sredstev.</p> <p>Pozna različna kripto sredstva in ve, da gre za elektronski denar, ki je brez nadzora državnih institucij.</p> <p>Razume osnovne principe tehnologije veriženja blokov.</p>	<p>Upošteva naložbena in tehnološka tveganja ter nevarnosti pri trgovanju s kripto sredstvi.</p> <p>Se zaveda, da pri trgovanju s kripto sredstvi nase prevzema celotno tveganje.</p>
<p>E. Vsebinski sklop: NEPREMIČNINE</p>	

Znanje	Spretnosti
<p>Pozna vrednost nepremičnine, ki jo uporablja (stroški, kvadratura, prilagojenost starejšim ...).</p> <p>Informira se o nakupu nepremičnine kot naložbe, ki bi z najemnino prinašala dopolnilo k pokojnini.</p> <p>Pozna postopke in pravila za oddajanje nepremičnine: (klasično oddajanje z mesečno najemnino, kratkoročni najem prek spletnih portalov ...).</p> <p>Pozna obrazce, pogodbe in razume pogodbene klavzule v zvezi z nepremičninami.</p> <p>Pozna pravne zahteve in obveznosti najemodajalca in najemnika.</p> <p>Pozna varovana stanovanja ter možnosti njihovega najema ali nakupa.</p> <p>Zaveda se nujnosti vzdrževanja nepremičnine. Pozna zakonodajo, ki ureja vzdrževanje nepremičnine v večstanovanjskih stavbah.</p> <p>Pozna tveganja pri vlaganju v nepremičnine.</p>	<p>Pri najemu ali prodaji nepremičnine upošteva povpraševanje na trgu in se pozanima o morebitnih davčnih spremembah.</p> <p>Vzdržuje nepremičnino (redno čiščenje, skrb za infrastrukturo - električna napeljava, ogrevanje, vodni sistem, prezračevalni sistem, vzdrževanje okolice, varovanje in zavarovanje objekta, posodabljanje in obnova).</p> <p>Zna oceniti primernost nepremičnine (velikost, infrastruktura, dostopnost ...) v različnih življenjskih obdobjih.</p>
<p>F. Vsebinski sklop: PRIMERJAVA MED NALOŽBAMI</p> <p>Zna pridobiti ustrezne, zanesljive in nepristranske informacije, na podlagi katerih sprejema naložbene odločitve.</p> <p>Zna primerjati naložbe glede na donos, zanesljivost, tveganje, likvidnost.</p> <p>Zna uporabiti ustrezne e-pripomočke za spremljanje naložb.</p> <p>Zaveda se nevarnosti vpliva čustev in trenutnih gibanj vrednosti na trgu na naložbene odločitve.</p>	<p>Naredi primerjavo različnih naložb z vidika donosnosti, tveganj in likvidnosti. Pri tem uporabi e-pripomočke.</p> <p>Zna oceniti korelacijo med tveganji in donosnostjo naložbe.</p> <p>Seznani se s pogostimi napakami pri odločanju drugih, ki so investirali v naložbo, ki ga zanima.</p>

Izbirni del programa

Izbirni modul 1: Naložbe II - dragoceni predmeti in drage kovine kot naložba

Trajanje: 10 ur (od tega 5 ur vaj).

Temeljne zmožnosti: Modul Naložbe II - dragoceni predmeti in drage kovine kot naložba, razvija del temeljne zmožnosti finančna pismenost. Ta modul pogloblja temeljno znanje o tem, kateri so dragoceni predmeti in kovine, ki so lahko naložba, kako z njimi trgujemo ter kako je s stroški nakupa oz. prodaje in z obdavčitvami.

Priporočene vsebine oziroma teme: kaj so dragoceni predmeti, avtentičnost in ohranjenost dragocenih predmetov, nakup dragocenih predmetov, varovanje in zavarovanje predmetov, drage kovine, vzroki za nakup dragih kovin, fizični nakup ali nakup finančnih instrumentov, vezanih na drage kovine, in stroški nakupa in prodaje ter obdavčitve.

Znanje	Spretnosti
<p>A. Vsebinski sklop: KAJ SO DRAGOCENI PREDMETI?</p> <p>Ve, da dragoceni predmeti kot naložba vključujejo umetniška dela, starodavne artefakte, numizmatične predmete, antikvitete, redke knjige, vintage predmete, zbirateljske predmete.</p>	Prepozna predmete z zgodovinsko, umetniško ali kulturno vrednostjo.
<p>B. Vsebinski sklop: AVTENTIČNOST IN OHRANJENOST DRAGOCENIH PREDMETOV</p> <p>Pozna načine za dokazovanje avtentičnosti in ohranjenosti predmeta in se zaveda, da so na trgu lahko ponaredki ali ukradeni predmeti.</p>	Pregleda dokumentacijo o pristnosti, zgodovini in restavriranju dragocenega predmeta, ki ga ima ali bi ga želel imeti kot naložbo.
<p>C. Vsebinski sklop: NAKUP DRAGOCENIH PREDMETOV</p> <p>Pozna varne tržne poti za nakup dragocenih predmetov, na primer v specializiranih trgovinah, galerijah, dražbenih hišah, spletnih specializiranih platformah.</p>	<p>Pred nakupom dragocenega predmeta poišče pomoč kustosov, zbiralcev, svetovalcev.</p> <p>Najde tržne vrednosti primerljivih dragocenih predmetov.</p>
<p>Č. Vsebinski sklop: VAROVANJE IN ZAVAROVANJE DRAGOCENIH PREDMETOV</p> <p>Se zaveda pomena varovanja in zavarovanja naložbenih dragocenih predmetov.</p>	Poskrbi za primerno zaščito (pred propadanjem, pred odtujitvijo ...) dragocenih predmetov in pozna pogoje zavarovalnic.
<p>D. Vsebinski sklop: DRAGE KOVINE</p> <p>Pozna drage kovine, ki so lahko naložba. Ve, da so to najpogosteje zlato, srebro, platina, paladij.</p> <p>Ve, da je nakup drage kovine razpršitev naložbe in/ali zaščita pred inflacijo in nestabilnostjo na trgu.</p> <p>Pozna stroške nakupa in prodaje drage kovine ter pozna obdavčitve.</p>	<p>Bere ustrezne tečajnice in poišče in ovrednoti podatke o dragih kovinah.</p> <p>Ko zazna nestabilnost na trgu, preuči katero drago kovino bi bilo smiselno nakupiti.</p> <p>Izračuna donosnost nakupa/prodaje drage kovine kot naložbe.</p>

Izbirni modul 2: Bančni depoziti

Trajanje: 5 ur (od tega 3 ure vaj).

Temeljne zmožnosti: Modul Bančni depoziti razvija del temeljne zmožnosti finančna pismenost, ki daje temeljno znanje o tem, kaj so bančni depoziti, kakšna je njihova ročnost, donosnost, varnost, kako jih sklenemo in s kakšnimi posledicami jih lahko prekinemo.

Priporočene vsebine oziroma teme: kaj je bančni depozit, ročnost bančnega depozita, varnost bančnih depozitov, donosnost bančnega depozita, sklenitev bančnega depozita, in prekinitev bančnega depozita.

Znanje	Spretnosti
<p>A. Vsebinski sklop: KAJ JE BANČNI DEPOZIT?</p> <p>Ve, kdaj je smiselno uporabiti bančni depozit.</p>	Glede na svoje finančno stanje premisli, ali je bančni depozit dobra finančna odločitev.
<p>B. Vsebinski sklop: ROČNOST BANČNEGA DEPOZITA</p>	Z e-orodji poišče ponudbo depozitov različnih ročnosti in jih primerja.

Znanje	Spretnosti
Ve, da so depoziti kratkoročni in dolgoročni, in razume vpliv dolžine na obrestno mero.	
C. Vsebinski sklop: VARNOST BANČNIH DEPOZITOV Ve, kako varni so bančni depoziti. Ve, da sodijo bančni depoziti v sistem zajamčenih bančnih vlog. Razume razmerje med tveganjem in donosom pri bančnih depozitih.	Pretehta, kdaj in v kolikšnem obsegu je bančni depozit dobra finančna odločitev v njegovih življenjskih okoliščinah. Pri tem upošteva ročnost depozita.
Č. Vsebinski sklop: DONOSNOST BANČNEGA DEPOZITA Loči med različnimi metodami za izračun obresti pri bančnih depozitih.	Uporabi e-orodje za izračun obresti bančnega depozita.
D. Vsebinski sklop: SKLENITEV BANČNEGA DEPOZITA Ve, da lahko depozit sklene osebno na banki ali po spletu.	Uporabi e-orodje za sklepanje bančnega depozita.
E. Vsebinski sklop: PREKINITEV BANČNEGA DEPOZITA Pozna pogoje in stroške za prekinitve bančnega depozita.	Pridobi in ovrednoti informacije o stroških v primeru prekinitve bančnega depozita.

Izbirni modul 3: Naložbe III - Vrednostni papirji

Trajanje: 10 ur (od tega 5 ur vaj).

Temeljne zmožnosti: Modul Vrednostni papirji razvija del temeljne zmožnosti finančna pismenost, ki daje temeljno znanje o tem, katere vrste vrednostnih papirjev poznamo ter kako poslujemo z delnicami in naložbenimi skladi.

Priporočene vsebine oziroma teme: vrste vrednostnih papirjev, delnice in naložbeni skladi.

Znanje	Spretnosti
A. Vsebinski sklop: VRSTE VREDNOSTNIH PAPIRJEV Pozna vrste vrednostnih papirjev in njihove zakonitosti. Razlikuje med dolžniškimi in lastniškimi vrednostnimi papirji. Zaveda se razlik glede tveganj, jamstva, likvidnosti pri različnih vrstah vrednostnih papirjev.	Primerja tveganje, jamstvo, likvidnost pri različnih vrstah vrednostnega papirja.
B. Vsebinski sklop: DELNICE Pozna delnico kot vrednostni papir.	Bere tečajnice in se informira o gibanjih vrednosti delnic. Zaveda se glasovalnih pravic na skupščini delničarjev.

Znanje	Spretnosti
<p>Loči med primarnim in sekundarnim trgov delnic ter delnicami, pridobljenimi s »certifikati«.</p> <p>Zaveda se vplivanja delničarjev na delovanje delniške družbe.</p> <p>Ve, da z izborom lahko podpira trajnostno naravnana podjetja.</p>	<p>Vpliva na delovanje delniške družbe.</p>
<p>C. Vsebinski sklop: NALOŽBENI SKLADI</p> <p>Pozna prednosti razpršenosti naložb v naložbene sklade.</p> <p>Ve, kaj so vzajemni skladi.</p> <p>Ve, da z izborom določenega naložbenega sklada, lahko podpira skupine trajnostno naravnanih podjetij.</p>	<p>Bere tečajnice in se informira o portfeljih in gibanjih vrednosti skladov.</p> <p>Oceni stroške nakupa, prodaje, upravljanja in obdavčitve naložb v naložbene sklade.</p>

Izbirni modul 4: Matematična pismenost

Trajanje: 10 ur (od tega 5 ur vaj).

Temeljne zmožnosti: Modul Matematična pismenost razvija del temeljne zmožnosti računsko pismenost, ki odraslemu še omogoča uporabo matematike za zadovoljevanje vsakodnevnih potreb s področja financ in načrtovanja družinskega proračuna, ki jih lahko opravlja/izvaja s pomočjo elektronskih naprav oziroma IKT tehnologije.

Priporočene vsebine oziroma teme: osnove matematične pismenosti, osnovne matematične operacije na žepnem kalkulatorju, računalniku in telefonu, enostavne matematične igre, izdelajmo svoj družinski proračun, vodene individualne vaje.

Znanje	Spretnosti
<p>A. Vsebinski sklop: OSNOVE MATEMATIČNE PISMENOSTI</p> <p>Zna uporabiti matematične principe za reševanje problemov v različnih življenjskih situacijah (osebnih, poklicnih, družbenih).</p>	<p>Prepozna, razume in uporablja matematične postopke v različnih situacijah.</p>
<p>B. Vsebinski sklop: SPOZNAJMO OSNOVNE RAČUNSKO OPERACIJE NA ŽEPNEM KALKULATORJU, RAČUNALNIKU IN TELEFONU</p> <p>Zna izračunavati osnovne računsko operacije z uporabo žepnega kalkulatorja, računalnika ali telefona.</p> <p>Pozna različne načine uporabe matematike v vsakodnevem življenju.</p> <p>Pozna procentni račun.</p>	<p>Izvaja osnovne matematične operacije s pomočjo elektronskih naprav.</p> <p>Ocenjuje različne vrednosti na primer izdelkov glede na odstotek popusta ali velikost deleža povišanja pokojnine.</p> <p>Razume uporabljene matematične postopke in presoja uporabnost dobljenih rezultatov.</p>
<p>C. Vsebinski sklop: ZABAVNA MATEMATIKA - ENOSTAVNE MATEMATIČNE IGRE NA TELEFONU IN RAČUNALNIKU</p> <p>Zna namestiti in igrati enostavne matematične igre.</p>	<p>V prostem času igra matematične igre.</p>
<p>Č. Vsebinski sklop: IZDELAJMO SVOJ DRUŽINSKI PRORAČUN</p> <p>Zna uporabiti najpogosteje uporabljene aplikacije in storitve s področja financ in načrtovanja družinskega proračuna.</p> <p>Zna interpretirati posamezne dobljene rezultate.</p>	<p>Izdela svoj družinski proračun.</p>

Pozna prednosti, ki jih prinaša sistematično načrtovanje proračuna.	
---	--

Izbirni modul 5: Uporaba e-storitev v finančnem svetu

Trajanje: 10 ur (od tega 5 ur vaj).

Temeljne zmožnosti: Modul Uporaba e-storitev v finančnem svetu razvija del temeljne zmožnosti digitalne pismenosti, ki odraslemu omogoča uporabo elektronskih naprav oziroma IKT tehnologije za zadovoljevanje vsakodnevnih potreb s področja financ in načrtovanja družinskega proračuna

Priporočene vsebine oziroma teme: osnove digitalne pismenosti, komunikacija in sodelovanje, varnost in zasebnost, podpora uporabniku in vodene individualne vaje.

Znanje	Spretnosti
A. Vsebinski sklop: OSNOVE DIGITALNE PISMENOSTI Pozna prednosti in smer razvoja digitalnih tehnologij. Zna poiskati vire in oblike pomoči za seniorje, ki jo nudijo posamezne ustanove in spletno okolje.	Namesti posamezne aplikacije. Odstrani aplikacije, ki jih ne uporablja.
B. Vsebinski sklop: KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE Pozna različna družbena omrežja in njihove pasti in koristi.	Vzpostavi stik z osebo ali institucijo in odgovarja ter prepošilja elektronska sporočila. Uporablja aplikacije za video klice in klepete.
C. Vsebinski sklop: VARNOST IN ZASEBNOST Pozna pasti in vprašanja varnosti na spletu. Pozna načine za varovanje osebnih podatkov in zasebnosti. Razume varno uporabo osebnih podatkov in povezano tveganje pri uporabi in pošiljanju. Se zaveda ne/varnosti mobilnih aplikacij: mobilne banke, spletnih bank, mobilne denarnice.	Prepozna znake, ki kažejo na spletno prevaro. Generira varna in zanesljiva gesla.
Č. Vsebinski sklop: PODPORA UPORABNIKU Pozna najpogosteje uporabljene aplikacije in storitve s področja financ in načrtovanja družinskega proračuna. Zna poiskati koristne informacije v zvezi z načrtovanjem financ. Pozna aplikacije in storitve državne uprave. Zna poiskati pomoč, ko naleti na ovire (npr. SSU, knjižnica, ZPS ...)	Uporablja primerjalnike cen. Uporablja možnosti podpore uporabniku, ki so na voljo na posameznih spletnih straneh. Uporablja storitve državne uprave. V primeru težav uporabi možnost podpore uporabniku. Samostojno izvede/uporablja/namesti na svoje elektronske naprave vse predhodno obdelane teme iz programa.

6. TRAJANJE IZOBRAŽEVANJA

Program za udeležence obsega 105 ur in je sestavljen iz obveznih in izbirnih vsebin ter vsebin odprtega dela. Obvezni del obsega 63 ur, izbirni del 21 ur in odprti del 21 ur.

7. IZPITNI KATALOG ALI DRUGI NAČINI PREVERJANJA ZNANJA

V programu se preverjajo znanja in spretnosti na naslednje načine:

- s samoevalvacijo udeležencev izobraževanja ob vključitvi v program, ki je podlaga za pripravo osebnega izobraževalnega načrta.
- s formativnim spremljanjem napredka udeležencev med celotnim programom,
- s sumativnim spremljanjem napredka udeležencev po končanih modulih in ob koncu programa.

Za vsakega udeleženca v programu se vodi individualna zbirna mapa. Ta vsebuje različne sestavine in ima v programu več vlog, in sicer: je lahko pripomoček za ugotavljanje potreb in načrtovanje individualnih učnih ciljev, pripomoček za spremljanje in preverjanje doseganja učnih ciljev in je tudi instrument za ocenjevanje doseženega znanja in spretnosti. Priporočeno je, da skrbnik programa zbirno mapo oblikuje skupaj z udeležencem. Zbirna mapa se hrani pri izvajalcu, dokler program poteka, ob zaključku pa jo prejme udeleženec. Izvajalec hrani dokazila o udeležbi, kopije potrdil o usposabljanju z dodatkom, v katerem so opisana pridobljena znanja in spretnosti.

Priporočene sestavine zbirne mape so:

- osebni podatki udeleženca,
- dokazila in dokumenti, ki jih udeleženec uveljavlja ob vstopu v program, da bi se mu priznale določene vsebine in analizirale njegove potrebe,
- dokumentacija usposabljanja, ki obsega izdelke in gradiva, ki jih izdelata udeleženec; ta gradiva in izdelke bo lahko posameznik uporabil tudi v resničnem življenju kot neke vrste vzorce, če oz. ko se bo pokazala konkretna potreba (npr. osebni akcijski načrt za upravljanje lastnih financ, izdelan družinski proračun, načrt lastnih investicij, primer oporoke ...),
- samoevalvacijski vprašalnik, ki ga izpolni udeleženec ob zaključku posameznega modula.

V programu so znanja in spretnosti izraženi za vsak posamezni modul. Ti zelo jasno in nazorno popisujejo neformalno znanje, ki ga pridobi posameznik. Tako bo lahko učitelj zelo natančno opredelil posameznikova znanja in spretnosti, ki jih je pridobil v posameznem modulu.

8. POGOJI ZA VKLJUČITEV V PROGRAM

Program je primeren za seniorje, starejše od 55 let, ki so v zadnjem obdobju svoje delovne kariere, upokojence in starejše od 55 let, ki niso zaposleni. Drugih pogojev za vključitev ni. Vključevanje v program je za udeležence prostovoljno.

9. POGOJI ZA NAPREDOVANJE IN DOKONČANJE PROGRAMA

Pogoji za napredovanje v programu:

Program omogoča udeležencem, ki se vključuje v program z različnimi predznanji s področja finančne pismenosti, da kljub morebitnemu počasnejšemu tempu, spoznajo vse s programom predvidene vsebine.

Pogoji za dokončanje programa:

Posameznik dokonča program, če se udeleži najmanj 80 % izvedbenega programa. Za uspešno dokončanje posameznega modula je treba izpolniti samoocenjevalni vprašalnik, ki se nanaša na vsebino tega modula.

10. ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA

Priporočeno število udeležencev

Priporočeno število udeležencev v skupini je od 12 do 15. V skupinah, v katere se vključujejo upokojenci in posamezniki z zmanjšanimi digitalnimi in matematičnimi kompetencami, je priporočeno število od 8 do 12.

Izvedbeno načrtovanje

Organizacija izvedbe programa se natančneje določi z izvedbenim kurikulumom, ki ga pripravi organizacija, izvajalka programa, na podlagi potreb udeležencev, ravni njihovih matematičnih in digitalnih znanj ter obsega njihovega že pridobljenega znanja na področju finančne pismenosti. Pri pripravi ciljev, kataloga znanja, oblik preverjanja znanja ter pogojev za strokovne delavce za odprti del programa, izvajalec upošteva navodila za pripravo obveznega ali izbirnega dela programa v Izhodiščih za pripravo javnoveljavnih programov za odrasle (glej opombo št. 2). Izvedbeni kurikulum skupaj z odprtim delom programa obravnava strokovni aktiv pri izvajalcu programa.

Usposabljanje je organizirano po modulih, ki so strukturirani v posamezne teme. Organizirano usposabljanje poteka v tečajni obliki, lahko tudi na daljavo. Izpeljava posameznega modula se lahko prilagaja posamezni ciljni skupini seniorjev in njihovim kognitivnim sposobnostim. Praviloma obveznemu delu programa sledi izbirni del, kjer lahko prilagajamo zaporedje modulov.

Zaradi raznolikih potreb, predznanja in interesov udeležencev, ki se bodo vključevali v program, je v uvodnem delu programa predvidena faza, ki je namenjena ugotavljanju potreb in predznanja udeležencev ter animaciji udeležencev za pridobivanje novega znanja finančne pismenosti. Prav tako je v zaključnih srečanjih predviden čas za pripravo osebnega finančnega načrta in evalvacijo programa. V programu se preverjajo znanja in spretnosti na naslednje načine: s samoevalvacijo udeležencev izobraževanja ob vključitvi v program, ki je podlaga za pripravo osebnega izobraževalnega načrta; s formativnim spremljanjem napredka udeležencev med celotnim programom; s sumativnim spremljanjem napredka udeležencev po končanih modulih in ob koncu programa.

Ko se v usposabljanje vključujejo odrasli s slabšo računsko in digitalno pismenostjo, se jih najprej vključi v izbirna modula Osnove matematične pismenosti in Uporaba e-storitev v finančnem svetu ter nato nadaljuje z obveznim delom programa.

Priporočene učne metode in didaktični pristopi

Učitelji naj pri izvajanju programa izhajajo iz bogatih, a različnih življenjskih izkušenj. Prevladujejo naj aktivne metode: diskusija, metoda primera, problemska metoda. V okviru izobraževanja je del vsebin predstavljenih na interaktiven in vključujoč način z obiskom finančnih ustanov (npr. Bankariuma, Muzeja bančništva Slovenije, Muzeja banke Slovenije, Ljubljanske borze, Finančne uprave). Pouk naj temelji na osebnem pristopu, kjer z reševanjem različnih praktičnih primerov in delom v virtualnih aplikacijah učitelj udeležence vodi na poti do usposobljenosti za pripravo njim lastnih osebnih vodnikov in osebnih načrtov v svetu finančne pismenosti.

V izbirnih modulih Osnove matematične pismenosti in Uporaba e-storitev v finančnem svetu je predvidena kombinacija skupinskih in individualnih oblik dela v razmerju 50:50. V tem delu programa je poleg učitelja predvidena pomoč drugega učitelja, saj bodo udeleženci individualne vaje praviloma opravljali na svojih napravah.

V teh dveh izbirnih modulih je treba posebno pozornost nameniti motivaciji udeležencev. Pri seniorjih je pogosto prisoten strah pred uporabo digitalne tehnologije, v primeru pomanjkljive matematične pismenosti pa tudi morebitne slabe izkušnje iz predhodnega izobraževanja pri tem predmetu. V teh primerih je priporočena prostovoljna pomoč drugih seniorjev.

Izobraževanje naj poteka v dveurnih do največ štiriurnih blokih z daljšim vmesnim odmorom. Odmor naj bo posvečen druženju in neformalni izmenjavi mnenj med udeleženci oziroma med udeleženci in učiteljem. V primeru izvedbe na daljavo naj učno srečanje poteka največ dve uri.

Ugotavljanje posameznikovih potreb in posebnosti pri učenju ter gradiva za izvedbo programa

Ko se v skupine vključujejo upokojenci in starejši brez zaposlitve, lahko pričakujemo zmanjšano intelektualno kondicijo pri večini udeležencev, zato naj se trajanje posameznih učnih enot prilagodi skupini.

V generaciji 55+, še posebej pri upokojencih in tistih, ki niso zaposleni, je dejavnik pozabljanja močan in zato potrebujejo več ponavljanja in utrjevanja učne snovi. Za vse module naj bodo pripravljena pisna gradiva, ali posnetki oziroma video vodiči in druga interaktivna gradiva, ki naj bodo na razpolago med in tudi po zaključku usposabljanja. Gradiva naj bodo nazorna, napisana v preprostem jeziku, z minimalno uporabo tujk in grafično prilagojena seniorjem.

Poleg pomoči, ki jo udeležencem nudijo učitelji in tutorji, je treba seniorje že med potekom programa seznaniti z možnostmi za dodatno pomoč in nasveti, ki se, tudi po zaključku usposabljanja, ponujajo v lokalnem okolju, kot so npr. središča za samostojno učenje, svetovalna središča, večgeneracijski centri in drugi. Skozi celoten program je priporočljivo tudi nudenje prostovoljske pomoči; senior-seniorju.

Pri seniorjih, posebej še pri upokojencih, je namreč treba računati na šibko usposobljenost za nameščanje in uporabo ITK-orodij. Zato je pomembno, da aplikacije, ki jih bodo uporabljali v programu, preizkusijo na svojih napravah. Na tak način bomo tudi povečali verjetnost, da bodo aplikacije uporabljali za utrjevanje in vsakodnevno uporabo; tudi po zaključku programa.

V primeru izvedbe na daljavo naj bo zagotovljena možnost za individualno pomoč tutorjev na daljavo.

Povezovanje vsebin v programu

Vsak modul ima predstavljene temeljne zmožnosti, znanja in spretnosti, ki jih bo pridobil udeleženec v posameznem modulu. Vsebine modulov se lahko posodablajo in prilagajajo glede na novosti finančnega področja, tehnološkega napredka ali drugih družbenih sprememb. V modulih obveznega dela programa udeleženci pridobijo vse osnovno znanje s finančnega področja. To znanje s pomočjo vsebin izbirnih modulov ter optrega dela kurikula dopolnijo in nadgradijo.

Posamezne teme oziroma vsebine se v različnih modulih večkrat ponovijo, vendar se vsakokrat obdelujejo z drugega zornega kota. Skoraj v celotnem programu se praktične vaje izvajajo s pomočjo digitalnih aplikacij, zato je treba digitalna znanja pridobivati in posodabljati znotraj celotnega programa, ne le v izbirnem delu. Enako velja tudi za vsebine, ki se nanašajo na spletno varnost.

Javnoveljavni programi so zavezani razvoju prečnih kompetenc, kot sta na primer trajnostni razvoj in digitalne kompetence.

11. ZNANJE IN USPOSOBLJENOST IZVAJALCEV

Program lahko izvajajo učitelji in drugi vabljeni gostujoči predavatelji, ki so strokovnjaki oziroma specialisti za posamezna finančna področja v modulih programa. Zaželeno so delovne izkušnje s področja, ki ga predavajo, in izkušnje pri delu z odraslimi oziroma seniorji. Posebej pomembni so nepristranskost, strokovna neodvisnost in objektivnost zunanjih specialistov pri podajanju finančnih vsebin.

Zaradi narave programa in značilnosti ciljne skupine, ki se udeležuje programa, je priporočljivo, da imajo izvajalci poleg navedenih strokovnih znanj (glej tabelo spodaj) tudi specifično znanje in andragoške izkušnje naslednjih

področij: osnovni teoretski temelji in modeli za delo z odraslimi, s posebnim poudarkom na andragoško-didaktičnih pristopih za delo s seniorji. Bistvena za dobro izvedbo programa je zmožnost zaznavanja čustev in izkušnji starejših ter veselje do dela z ljudmi. Izvajalci morajo znati prepoznavati izobraževalne in druge potrebe ciljne skupine in ustrezno načrtovati izvedbo.

Program predvideva vlogo skrbnika programa, ki jo opravljajo organizatorji izobraževanja v izobraževalni organizaciji. Med drugim pripravlja izvedbeni kurikulum, ugotavlja izobraževalne potrebe, sodeluje pri razvoju novih vsebin v programu, sodeluje in svetuje pri pripravi učnih gradiv, snuje načrte spremljanja udeležencev, izvaja posamezne dele programa, skrbi za andragoške procese, ki potekajo v programu, kjer sodelujejo strokovnjaki specialisti za določena finančna področja. Za kakovostno izvajanje programa in doseganje njegovih ciljev je najpomembnejše dobro poznavanje spreminjajočih se potreb in položaja generacije 55+ v družbi, ki lahko sprožijo potrebo po prenavljanju programa.

Priporoča se, da učitelji obnavljajo in posodablajo svoja specifična znanja za izvajanje programa.

Za učitelje, ki poučujejo v modulih matematična pismenost in uporaba e-storitev je priporočljivo, da imajo izkušnje s poučevanjem odraslih v programih računalništva in informatike, z izvajanjem javnoveljavnih programov Računalniška pismenost za odrasle ali Usposabljanja za življenjsko uspešnost ali neformalnih programov s področja pridobivanja temeljnih kompetenc. V teh dveh modulih sta pri vajah prisotna dva učitelja.

Program obsega zelo različna vsebinska področja finančne pismenosti. Izkušnje iz prakse v izobraževanju odraslih kažejo, da udeleženci želijo zelo konkretne odgovore na življenjske situacije povezane s financami in denarjem. Zato je potrebno, da posamezne module izvajajo različni strokovnjaki, ki lahko ponudijo aktualne in zanesljive informacije in odgovore.

Moduli	Strokovni delavec	Znanje s področja	Usposobljenost s področja (priporočilo)
Uvod v program	organizator izobraževanja	visokošolskega izobraževanja	priprave izvedbenega kurikula, ugotavljanja izobraževalnih potreb na področju finančne pismenosti, razvijanja novih vsebin v programu, vodenja programov in organizacije predavanj, poznavanja izobraževalnih in drugih značilnosti starejših odraslih
Modul 1: Denar	učitelj	visokošolskega izobraževanja, ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, matematike, sociologije, zgodovine ali organizacije	področij plačilnih sredstev in finančnega okolja, poznavanja izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine starejših
Modul 2: Načrtovanje in upravljanje financ	učitelj	visokošolskega izobraževanja, ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, računalništva, informatike, matematike ali organizacije	načrtovanja in upravljanja financ, izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine starejših
Modul 3: Dedovanje	učitelj	visokošolskega izobraževanja ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, organizacije ali prava	dedovanja, poznavanja izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine starejših
Modul 4: Zavarovanje	učitelj	visokošolskega izobraževanja ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, prava, psihologije,	zavarovalništva izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine starejših

		komunikologije, računalništva, informatike, organizacije ali matematike	
Modul 5: Finančno okolje	učitelj	visokošolskega izobraževanja ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, prava, računalništva, informatike, organizacije ali matematike	financ, izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine starejših
Modul 6: Varovanje potrošnikov	učitelj	visokošolskega izobraževanja ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, prava ali organizacije	varovanja potrošnikov, izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine starejših
Modul 7: Vlaganje	učitelj	visokošolskega izobraževanja ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, prava, psihologije, komunikologije, računalništva, informatike, organizacije ali matematike	financ, vlaganja, izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine starejših
Izbirni modul 1: Naložbe II dragoceni predmeti in drage kovine kot naložba	učitelj	visokošolskega izobraževanja ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, prava, psihologije, komunikologije, računalništva, informatike organizacije ali matematike	financ, vlaganja, izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine starejših
Izbirni modul 2: Bančni depoziti	učitelj	visokošolskega izobraževanja ekonomije, menedžmenta, upravljanja, organizacije ali poslovanja	financ, bančništva, izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine starejših
Izbirni modul 3: Vrednostni papirji	učitelj	visokošolskega izobraževanja ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, prava, psihologije, komunikologije, računalništva, informatike, organizacije ali matematike	financ, bančništva, naložb, izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine starejših
Izbirni modul 4: Matematična pismenost	učitelj 1	visokošolskega izobraževanja, andragogike, računalništva, informatike, organizacije ali matematike	pridobivanja temeljnih kompetenc, izkušnje pri delu starejšimi oziroma z ranljivimi skupinami odraslih
	učitelj 2	visokošolskega izobraževanja, andragogike, računalništva, informatike, organizacije ali matematike	pridobivanja temeljnih kompetenc, izkušnje pri delu starejšimi oziroma z ranljivimi skupinami odraslih ipd.
Izbirni modul 5: Uporaba e storitev v finančnem svetu	učitelj 1	visokošolskega izobraževanja ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, računalništva, informatike, organizacije ali matematike	pridobivanja temeljnih kompetenc, izkušnje pri delu z odraslimi, posebej z ranljivimi skupinami odraslih

	učitelj 2	visokošolskega izobraževanja ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, računalništva, informatike, matematike, organizacije ali andragogike	pridobivanja temeljnih kompetenc, izkušnje pri delu z odraslimi, posebej z ranljivimi skupinami odraslih
Zaključevanje programa	organizator izobraževanja	visokošolskega izobraževanja	priprave izvedbenega kurikula, ugotavljanja izobraževalnih potreb na področju finančne pismenosti, razvijanja novih vsebin v programu, vodenja programov in organizacije predavanj, poznavanja izobraževalnih in drugih značilnosti starejših odraslih

12. POTRDILO O USPOSABLJANJU

Udeleženci po končanem programu prejmejo potrdilo o usposabljanju, ki je javnoveljavna listina (glej poglavje 9. Pogoji za napredovanje in dokončanje programov). To potrdilo ima prilogo, ki vsebuje popis znanja in spretnosti, pridobljenih v programu.

Priloga 1: Literatura in viri za pripravo programa

Agarwal, S., Driscoll, J. C., Gabaix, X. in Laibson, D. (2009). The age of reason: financial decisions over the life-cycle with implications for regulation. *Brookings Papers on Economic Activity* (2), 51–117. <https://dash.harvard.edu/handle/1/4554335>

Evropska komisija (2023). *Monitoring the level of financial literacy in the EU*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2953>

Evropska unija/OECD. (2022). *Financial competence framework for adults in the European Union*. <https://www.oecd.org/finance/financial-competence-framework-for-adults-in-the-european-union.htm>

Fornero, E. in Lo Prete, A. (2023). Financial education: From better personal finance to improved citizenship. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 1(1), 12–27. <https://doi.org/10.1017/flw.2023.7>

Javrh, P. (ur.). (2022). *Poročilo o analizi stanja in potreb po finančni pismenosti odraslih v Sloveniji*. Andragoški center Slovenije. <https://financno.pismen.si/wp-content/uploads/2023/11/Analiza-FPO-koncnajul23EUbar.docx.pdf>

Luburić, R. in Fabris, N. (2014). *Umijeće upravljanja novcem*. Medeon, Hesperiaedu. Dostopno na: <https://pdfcoffee.com/radoica-lubric-i-nikola-fabris-umijece-upravljanja-novcem-2pdf-pdf-free.html>

Luburić, R. in Fabris, N. (2017). Money and the Quality of Life. *Journal of Central Banking Theory and Practice*, 3, str. 17–34. <https://www.cbcg.me/repec/cbk/journal/vol6no3-2.pdf>

Lusardi, A. in Mitchell, O. S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5–44. <https://gflec.org/wp-content/uploads/2014/12/economic-importance-financial-literacy-theory-evidence.pdf>

Mihajlović, S. (17. 12. 2013). Alarm! Finančna pismenost Slovencev: zd(2). *Moje Finance*. <https://mojefinance.finance.si/300361/Alarm-Finan%C4%8Dna-pismenost-Slovencev-zd%282%29>

Načrt za okrevanje in odpornost. (2021). <https://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti>

Potočnik, N. (ur.). (2022). *Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2022–2030 (ReNPIO22–30)*. Andragoški center Slovenije.

Strategija dolgožive družbe. (2018). https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/Strategija_dolgozive_druzbe.pdf

Priloga 2: Priporočena literatura in viri za izvedbo posameznih modulov

Modul	Priporočeni viri
Modul 1 Denar	Zgodba o denarju, Banka Slovenije Evropska centralna banka. dostopna na https://www.ecb.europa.eu/ Varnost. Dostopno na https://www.varnaininternetu.si/ https://safe.si/ Purg, U.(2024). Denar – Gradivo za izobraževalne programe finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
Modul 2 Načrtovanje in upravljanje financ	Vezovišek, A. in Vezovišek, M.(2019). Adijo, finančni stres: mirna pot skozi obdobja finančne starosti. Ljubljana: Mladinska knjiga. Kodrič, M.H. in Mori, S. (2022). So finance res tak bav-bav?! Maribor: BigU akademija. Sharon L. Lechter, S.L. in Kiyosaki, R.T. Bogati očka, revni očka. Vezovišek, A.(2024). Družinski proračun - Gradivo za izobraževalne programe finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
Modul 3 Dedovanje	Zupančič, K. (1999). Predpisi o dedovanju. Ljubljana Uradni list Republike Slovenije. Zupančič K.; Žnidaršič Skubic, V. (2009). Dedno pravo. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
Modul 4 Zavarovanje	Srše, D.(2024). Zavarovalništvo - Gradivo za izobraževalne programe finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
Modul 5 Finančno okolje	Žiher, M.(2024). Finančno okolje - Gradivo za izobraževalne programe finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
Modul 6 Varovanje potrošnikov	Meško, A.(2024). Varstvo potrošnikov - Gradivo za izobraževalne programe finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
Modul 7 Naložbe	Veljič, K. M. (2024). Davki - Gradivo za izobraževalne programe finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Šporar, M.(2024). Nepremičnine – Gradivo za izobraževalne programe finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
Izbirni modul 1: Naložbe II - dragoceni predmeti in drage kovine kot naložba	Veljič, K. M. (2024). Vlaganja in naložbe - Gradivo izobraževalne programe finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
Izbirni modul 2: Bančni depoziti	Žiher, M.(2024). Finančno okolje - Gradivo za izobraževalne programe finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
Izbirni modul 3: Vrednostni papirji	Veljič, K. M. (2024). Vlaganja in naložbe - Gradivo izobraževalne programe finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
Izbirni modul 4: Matematična pismenost	Brezovar, D., Magajne, A., Šarc, S., Javrh, P., Kuran, M., Lenič, S. in Možina, E. (2016). Opisniki temeljne zmožnosti. <i>Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji</i> . Ljubljana: Andragoški Center Slovenije.
Izbirni modul 5: Uporaba storitev v finančnem svetu	Javrh, P., Možina, E., Bider, K., Kragelj, K., Volčjak, D., Sepaher, G., Gjerek, L., Matavž, H., Rejec, P., Babič Ivaniš, N. in Breclj, V. (2018). <i>Digitalna pismenost [Elektronski vir]: opisniki temeljne zmožnosti</i> . Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Priloga 3: Terminološki slovarček³

ANUITETA – Anuiteta pomeni znesek, s katerim se odplačuje posojilo ali kredit v določenem časovnem obdobju, in je sestavljen iz dela glavnice dolga ter pripadajočih obresti. Mesečna anuiteta je mesečni obrok (Anuiteta – Cekin.si, 2008).

BANČNA POSLOVALNICA – Enota banke, kjer banka svojim komitentom in drugim omogoča opravljanje večjega ali manjšega nabora storitev iz svoje ponudbe. Nekatere banke bančne poslovalnice imenujejo tudi poslovne enote, ekspozičure ali agencije (ABC bančnih izrazov, b.l.a).

DAVKI, DAJATVE – Davek je obvezna dajatev posameznikov ali podjetij, ki ga lahko zahteva samo država. Uporablja se za plačevanje javnih dobrin, ki jih uporabljajo vsi prebivalci (Davki, carine in druge dajatve, b.l.).

DEFLACIJA – Splošen in konstanten upad cen skozi daljše obdobje, ki ga po navadi povzroči pomanjkanje denarja v gospodarstvu (v obtoku) oziroma pomanjkanje ponudbe pri kreditih in posojilih (ABC bančnih izrazov, b.l.b).

DELNICA – Lastniški vrednostni papir, ki izkazuje gospodarsko solastnino na delniški družbi. Lastnik delnice se imenuje delničar (ABC bančnih izrazov, b.l.b).

DENARNI TOK – Računovodski izkazi (denarni tok, bilanca stanja, izkaz poslovnega izida) so slika poslovanja vsakega podjetja in podjetnika (Forum media, b.l.).

DIGITALIZACIJA – Digitalizacija pomeni pretvorbo podatkov in informacij v digitalno obliko ter uvedba, uvajanje tehnologije, ki temelji na taki pretvorbi (Fran, b.l.c).

DOLGOROČNA PLAČILNA SPOSOBNOST – To je trajna sposobnost pravne ali fizične osebe izpolniti vse obveznosti ob njihovi zapadlosti (ZFPPPP, Ur. l. RS, št. 63/2013, 11. člen, 2. paragraf).

ELEKTRONSKA BANKA – Ena od sodobnih tržnih poti dostopa do banke. Pogosto jo imenujemo tudi spletna banka. Je banka, prek katere je možno opravljati bančne storitve s pomočjo elektronskih medijev, kot so splet, mobilni telefoni ipd. (ABC bančnih izrazov, b.l.c).

FINANČNA BLAGINJA/BLAGOSTANJE – Finančna blaginja oziroma blagostanje je tesno povezana s finančno sposobnostjo in pojavlja se soglasje, da je finančna blaginja končno merilo uspeha prizadevanj za finančno izobraževanje. Finančno blagostanje je ohlapno opredeljeno kot stanje, v katerem ima potrošnik nadzor nad vsakodnevnimi, mesečnimi financami, je sposoben absorbirati finančni šok, je na dobri poti, da doseže finančne cilje in ima finančno svobodo sprejemanja odločitev, ki jim omogočajo, da uživajo življenje (Svetovna banka, 2021, str. 7).

Finančno blagostanje CFPB (angl. Consumer Financial Protection Bureau) definira kot »stanje, v katerem oseba lahko v celoti izpolni trenutne in tekoče finančne obveznosti, se lahko počuti varno v svoji finančni prihodnosti in je sposobna sprejemati odločitve, ki ji omogočajo, da uživa življenje.« (CFPB, 2015)

FINANČNA ODGOVORNOST – V okviru finančne odgovornosti, so posamezniki sposobni oceniti širši vpliv finančnih odločitev v vseh okoliščinah. Razumejo in cenijo pravice in odgovornosti, potrebe in spretnosti (Financial capability, b.l., str. 4).

FINANČNA ODPORNOST – Finančna odpornost omogoča lažje soočanje s finančnimi šoki, ki jih prinašajo izredni gospodarski dogodki v državi in svetu. Finančno bolj odporni posamezniki si po izrednih dogodkih lažje in hitreje opomorejo (OECD 2020b, str. 35). Sestavljena je iz šestih elementov: ohranjanje nadzora nad denarjem, previdnosti pri izdatkih, razpoložljivosti finančnih prihrankov, spoprijemanju s finančnim primanjkljajem, načrtovanjem individualnih financ in ozaveščenostjo o goljufijah (OECD 2020b, str. 36).

³ Več na spletni strani projekta Finančna pismenost za odrasle: <https://financno.pismen.si/glosarij/>.

FINANČNA PIRAMIDA – Finančna piramida (Catch the cash) je poslovni model, katerega zaslužek je odvisen od pridobivanja novih članov in od članarine, ki jo novi član plača ob vključitvi v verigo (Finančna piramida, 2006).

FINANČNA PISMENOST – Finančna pismenost je sestavni del finančne zmožnosti in ena od pomembnih življenjskih zmožnosti. Razvita finančna pismenost omogoča aktivno participacijo v vsakdanjem življenju, sprejemanje ustreznih finančnih odločitev in doseganje finančnega blagostanja zase in za svoje bližnje. Omogoča finančno vključenost in aktivno participacijo v vsakdanjem življenju. (Delovna opredelitev, Projekt FPO 2022–2024).

FINANČNA TVEGANJA – Tveganja so povezana z izgubo ali zmanjšanjem vrednosti finančnega sredstva, kot je posojilo ali naložba (Merjenje finančnega tveganja, b.l.).

FINANČNA VKLJUČENOST – Finančna vključenost pomeni, da imajo posamezniki in podjetja dostop do uporabnih in cenovno dostopnih finančnih produktov in storitev, ki zadovoljujejo njihove potrebe – transakcije, plačila, varčevanje, krediti in zavarovanja – na odgovoren in trajnosten način (Svetovna banka, 2022).

Finančna vključenost in finančna pismenost sta sestavni del druga druge. Sta dva elementa celovite strategije. Finančna vključenost omogoča dostop, finančna pismenost pa zagotavlja ozaveščenost. Ranljive skupine potrebujejo oboje – dostop do finančnih storitev in ozaveščenost o njih. Na strani ponudbe je, da zagotovi finančno vključenost, na strani povpraševanja pa, da je finančno pismena (Subbarao, 2013, str. 2).

FINANČNA ZMOŽNOST – Finančna zmožnost je najširši koncept, je kombinacija finančne pismenosti in ustreznega finančnega ravnanja (obnašanja), s katero želimo doseči cilj - finančno blagostanje. Natančneje rečeno: je sposobnost kombinirane uporabe primerne finančnega znanja, zaželeno odločanje (vedenje) in ravnanje za doseg finančnih ciljev in blagostanja. Obsega štiri ključne komponente: finančno znanje, finančne spretnosti, ustrezen odnos do finančnih vprašanj, finančno vzdržno vedenje/ravnanje in finančno odpornost.

FINANČNI INSTRUMENTI – Finančni instrumenti so dejanski ali virtualni dokumenti, ki predstavljajo pravni dogovor, ki vključuje kakršno koli denarno vrednost (Kaj so finančni instrumenti, b.l.).

FINANČNI SISTEM – Finančni sistem zajema vse denarne tokove gospodarstva, tako nefinančne (blagovno-denarne) kot finančne (kreditni, finančni instrumenti, zavarovalne premije in drugo). Finančni sistem sestavljajo finančni trgi, finančne institucije in finančni instrumenti. Poznamo več vrst finančnih institucij: banke, zavarovalnice, investicijska podjetja, družbe za upravljanje, investicijske družbe in druge. Finančni instrumenti so pogodbeni dogovori, s katerimi postane finančni instrument finančno sredstvo pri enem in hkrati finančna obveznost pri drugem posredniku. Med drugimi so to depoziti, krediti, delnice, obveznice in enote za naložbe v investicijske sklade ter tudi možnosti in termenske pogodbe (Ministrstvo za finance, 2021).

FINANČNI TRGI – Finančni trg s finančnimi institucijami omogoča prenos prihrankov od subjektov, ki varčujejo, običajno so to gospodinjstva, na tiste, ki investirajo, običajno gospodarstvo. Gre za prenos finančnih prihrankov, torej tistega dela varčevanja, ki ga gospodinjstva ne porabijo za nefinančne naložbe, npr. nepremičnine (Finančni trg, b.l.).

FINANČNO IZOBRAŽEVANJE – Finančno izobraževanje je orodje za povečanje finančne pismenosti potrošnikov. Finančno izobraževanje je proces, s katerim uporabniki finančnih storitev izboljšajo svoje razumevanje finančnih produktov, izrazov in tveganj.

FINANČNO NAČRTOVANJE – Finančni načrt predstavlja celovito sliko posameznikovih trenutnih financ, finančnih ciljev in strategij za doseg zastavljenih kratkoročnih in dolgoročnih ciljev. Finančno načrtovanje mora vključevati podrobnosti o denarnem toku, prihrankih, dolgovi, naložbah, zavarovanju in druge elemente posameznikove finančne situacije. Finančno načrtovanje lahko zmanjša finančni stres, podpre posameznikove potrebe in pripomore k ustvarjanju prihrankov (What is financial planning, 2022).

FINANČNO PISMENA OSEBA – Finančno pismena oseba bo znala načrtovati svojo finančno prihodnost, se znala izogniti zadolževanju in tudi prevaram ter goljufijam, razumela bo tudi pomembnost sprememb v svojem proračunu, v primeru izrednih dogodkov in bo posledično utrdila svojo finančno odpornost. (OECD 2021, str. 32).

FINANČNO VEDENJE – Dejanja in vedenje potrošnikov so pomembni pri oblikovanju njihovega finančnega položaja in blaginje. Zbirka orodij OECD/INFE meri finančno vedenje z vključitvijo različnih vprašanj, da bi izvedeli o treh potencialno preudarnih finančnih vedenjih, kot so: varčevanje in dolgoročno načrtovanje, preiščeni nakupi in spremljanje denarnega toka (OECD, 2020b, str. 24).

Finančno vedenje/ravnanje je vedenje/ravnanje v specifičnih situacijah na finančnem trgu (Swiecka, 2019, str. 4).

FINANČNO ZNANJE – Finančno znanje je pomemben sestavni del finančne pismenosti posameznikov, ki jim pomaga primerjati finančne produkte in storitve ter sprejemati ustrezne finančne odločitve na podlagi dobrih informacij. Osnovno poznavanje finančnih konceptov in sposobnost uporabe matematičnih veščin v finančnem kontekstu zagotavljata, da lahko potrošniki bolj samozavestno krmarijo po finančnih zadevah in se odzovejo na novice in dogodke, ki lahko vplivajo na njihovo finančno blaginjo (OECD, 2020b, str. 19).

INFLACIJA – Razvrednotenje denarja zaradi njegovega pretiranega izdajanja brez pravega kritja. Inflacija je eden najpomembnejših ekonomskih pojmov in pomeni splošen dvig cen izdelkov in storitev v gospodarstvu (pojav rasti cen). Pravzaprav je inflacija stopnja, po kateri se zvišujejo cene izdelkov in storitev, zaradi česar kupna moč denarja upada (ABC bančnih izrazov, b.l.d).

INFORMACIJA – Informacija je problemsko zasnovano in na nekoga naslovljeno sporočilo. Potrebna je v procesu odločanja v zvezi z določenim problemom. Najboljša informacija bi bila tista, ki je popolna, kar pa ni uresničljivo. Ker nikoli ne poznamo vseh okoliščin odločitvenega procesa, je informacija vedno nepopolna. Zato informacije nikoli ne more biti »preveč«. Ali je prejemnik sporočila zaznal informacijo v sporočilu, pa ni odvisno le od kakovosti sporočila, ampak tudi od znanja, vrednot in poguma prejemnika. Viden znak, da je zaznal informacijo, je v ustvarjenem »Aha!« učinku.

INVESTICIJSKI SKLAD – Investicijski sklad predstavlja skupno premoženje vlagateljev. Kadar investicijski sklad ni samostojna pravna oseba, ga upravlja registrirana družba za upravljanje ali upravljavec alternativnega investicijskega sklada (Kapitalski trg, b.l.).

KRATKOROČNA PLAČILNA SPOSOBNOST – To je sposobnost pravne ali fizične osebe v določenem časovnem obdobju poravnati vse obveznosti, ki so zapadle v tem časovnem obdobju (ZFPPIPP, Ur. L. RS, št. 63/2013, 11. člen, 1. paragraf).

KREDIT (POSOJILO) – Pogodbeni dogovor med banko in komitentom, po katerem komitent od banke prejme določeno vsoto denarja, za katero se zaveže, da jo bo banki vrnil v skladu z vnaprej dogovorjenimi odplačilnimi in časovnimi pogoji. Za najem kredita mora komitent dokazati, da je kreditno sposoben, se pravi, da bo v dogovorjenem roku lahko vrnil izposojeno vsoto. Posojilo ni enako kot kredit, saj je posojilo le kupčija, s katero se med strankama ustanovi kredit (kreditno razmerje). Kredit lahko odobri samo banka ali hranilnica, posojilo lahko dajo tudi drugi (ABC bančnih izrazov, b.l.e).

KREDITNA SPOSOBNOST – Finančna sposobnost dolžnika, da bo posojilo vrnil in plačal pripadajoče obresti. Banka jo ugotavlja na podlagi prihodkov dolžnika (ABC bančnih izrazov, b.l.e).

KREDITNE KARTICE – Karticam z odloženim plačilom pogovorno pogosto rečemo »kreditne kartice«. Delno je pogovorno poimenovanje kartic z odloženim plačilom ustrezno, saj vas od plačila s »kreditno« kartico do odtegljaja »kreditira« izdajatelj kartice. V resnici pa gre v tem primeru za dva različna tipa kreditiranja: kartice z odloženim plačilom (Mastercard, Visa in Karanta) omogočajo takojšen nakup v višini predhodno določenega limita. Porabljeni denar banki vrnete v celoti, in sicer na dan, ki ga izmed ponujenih izberete sami (8., 18. ali 28. v naslednjem mesecu).

KRIPTOVALUTA – Kriptovaluta je vrsta digitalnega sredstva, ki običajno deluje kot valuta. Sistem, ki omogoča kriptovaluto, temelji na kriptografiji (»kripto«) in kriptovaluta naj bi se uporabljala kot valuta (»valuta«). S tem v mislih ni vsako digitalno kripto sredstvo namenjeno uporabi kot valuta, kot je priljubljena kriptovaluta Bitcoin (Kriptovalute – Sturmit, 2021).

LIMIT – Izraz izhaja iz besede, ki pomeni mejo. V bančnem jeziku je to znesek največje dovoljene prekoračitve (negativnega stanja) na računu; je tudi oblika kredita, ki ga banka dovoli stranki, da lahko prek svojega transakcijskega (osebnega) računa za določen čas uporablja določen znesek, tudi če nima lastnih sredstev na njem. Za znesek izkoriščenega limita so določene višje obresti; če se dovoljeni limit prekorači, banka zaračunava še višje obresti, ki so običajno enake zamudnim obrestim. Limit lahko pomeni tudi omejitev oz. skupno vrednost nakupov ali/in dvigov gotovine, ki jih posameznik lahko opravi s plačilno kartico, pri čemer poznamo več vrst limitov (dnevni, mesečni, za dvige, za nakupe itn.) (ABC bančnih izrazov, b.l.f).

MENJALNI TEČAJ – Tečaj, po katerem zamenjamo valuto ene države v valuto druge države. Lahko je fiksni (paritete do drugih valut so določene) ali variabilen (razmerje je odvisno od tržnih gibanj) (ABC bančnih izrazov, b.l.g).

OBRESTI – Denarno nadomestilo upniku za odrekanje določenemu znesku denarja, ki ga za določen čas prepusti dolžniku (ABC bančnih izrazov, b.l.h).

OBRESTNA MERA – To je obračun, pri katerem se obrestna mera deli s številom enot (npr. dni ali mesecev) celotnega leta in pomnoži s številom enot, za katero računamo obresti. Npr. če je letna obrestna mera 12 %, potem je mesečna obrestna mera 1/12 letne obrestne mere, torej 1 %. Dnevna obrestna mera pa je 1/365 letne obrestne mere (Načini obračunavanja obrestnih mer, 2014).

OSEBNI FINANČNI SVETOVALEC – Specialist za osebne finance mora imeti v prvi vrsti široko finančno znanje (mora poznati celoten finančni trg) in biti neodvisen. Znotraj ekipe osebnih finančnih svetovalcev se svetovalci ločijo še na specialiste za osebni proračun (t. i. finančni mentor), specialiste za financiranje (področje zadolževanja), upravljavce premoženja (koordiniranje in nadzor finančnega portfelja strank) in premoženjske svetovalce (področje zavarovanja premoženja) (Vezovišek, 2021).

OSEBNI PRORAČUN – Osebni proračun (angl. budget) je neke vrste načrt za nadzorovanje denarnih pritokov in odtokov. Namen je vzdrževanje ravnotežja med prihodki, odhodki in varčevanjem (Keown, 2014, str. 48).

OSEBNI STEČAJ – Osebni stečaj je namenjen ljudem – potrošnikom in podjetnikom ter zasebnikom, ki se znajdejo v tako hudi finančni stiski, da kljub premoženju, ki ga imajo, ne morejo redno in v celoti plačevati obveznosti do svojih dolžnikov. V takem primeru pravimo, da je nastopila insolventnost oz. prezadolženost dolžnika (Osebni stečaj, b.l.).

PLAČILNI INSTRUMENTI – Ček, plačilna kartica, univerzalni plačilni nalog in vsa druga sredstva, ki imetniku omogočajo brezgotovinski prenos sredstev oziroma dvig gotovine, so plačilni instrumenti (ABC bančnih izrazov, b.l.i).

PODATEK – Podatek je nevtralen prikaz nekega stanja ali dejstva. Izražen je z znaki: črke, številke, barve, zvoki, slike. Razlikujemo podatke in uporabne podatke. Iz množice podatkov oseba izlušči potrebne podatke, na podlagi katerih si lahko oblikuje informacijo z znanjem, ki ga ima. Uporabni podatki so podlaga za oblikovanje informacij.

POLOG NA RAČUN – Polog na račun je nakazilo denarja na bančni račun (ABC bančnih izrazov, b.l.i).

POROK – Poroštvo je oblika zavarovanja terjatve, pri katerem poleg dolžnika za izpolnitev obveznosti odgovarja še ena ali več tretjih oseb – porokov. Preden se zavežemo kot porok, je bistvenega pomena, da dobro poznamo obveznosti in pravice, ki izvirajo iz poroštva (Poroštvo – pojem in pravna ureditev, 2020).

POSOJILO – Posojilo je vrsta dolga. Posojiljemalec od posojilodajalca prejme oz. si posodi vsoto denarja, ki jo mora v določenem obdobju vrniti. Vračilo je lahko v enem ali več obrokih (ABC bančnih izrazov, b.l.i).

POTROŠNIK – Potrošnik je fizična oseba, ki pridobiva ali uporablja blago, storitve in digitalno vsebino za namene zunaj njegove poklicne ali pridobitne dejavnosti (Zakon o varstvu potrošnikov, 2022, 4. člen, 18. paragraf).

PROGRAMI FINANČNE PISMENOSTI – Programi finančne pismenosti so namenjeni načrtnemu in usklajenemu prizadevanju za izboljšanje posameznikove finančne sposobnosti (Finančno izobraževanje, b.l.).

VALUTA – Beseda ima v bančništvu več pomenov. Pomeni lahko: denarni sistem države (zlata, srebrna valuta), denarno enoto, na kateri sloni tak sistem, veljavo oz. tečaj denarne enote ali učinkov v mednarodni trgovini, veljavnost na določen dan (ABC bančnih izrazov, b.l.j).

VZAJEMNI SKLADI – Vzajemni sklad je naložbeni oziroma investicijski sklad, v katerega posamezniki vložijo denar z nakupom enot sklada. Ta denar upravlja družba za upravljanje in je namenjen vlaganju v različne vrednostne papirje, kar naj bi vlagateljem v sklad prineslo donos in povečalo premoženje. Premoženje posameznega imetnika je izplačljivo na njegovo zahtevo (ABC bančnih izrazov, b.l.j).

ZAVAROVANJA – Garancija za izpolnitev obveznosti ali povračilo škode ob določenih dogodkih. V bančništvu se uporabljajo različne oblike zavarovanj: vplačilo zavarovalne premije pri zavarovalnici, poroštvo druge osebe, zastava premičnine (depozit, plemenite kovine, umetnine itn.), zastava nepremičnine (hipoteka). V bankah se zavarovanja običajno uporabljajo za zavarovanje odplačevanja kredita, zavarovanje limita, zavarovanje proti izgubi/kraji/zlorabi bančnih kartic. Banke v sodelovanju z zavarovalnicami svojim komitentom lahko ponujajo tudi druge oblike zavarovanj (nezgodna, premoženjska, življenjska, zavarovanje za primer brezposelnosti itn.) (ABC bančnih izrazov, b.l.k).

ZNANJE - Znanje je skupek urejenih podatkov, ki privedejo do razumevanja. To je celota podatkov, ki si jih kdo vtisne v zavest z učenjem, študijem in kot celoto znanih, ugotovljenih podatkov o stvarnosti. Zavest, razumevanje ali informacije, ki so bile pridobljene z izkušnjami ali študijem in so bodisi v mislih posameznika bodisi jih posedujejo ljudje na splošno.

Priloga 4: Reference načrtovalcev programa

Mag. Andreja Jelen Mernik

Ima dolgoletne izkušnje s poučevanjem odraslih v formalnih in neformalnih programih, s poučevanjem mladine v srednješolskih in višješolskih programih ter svetovanjem o financah. Je predavateljica predmeta Trženje in komercialno poslovanje v višješolskem programu Avtoservisni menedžment, poučevala je predmet Podjetništvo v srednješolskih programih in bila izvajalka mednarodnega programa Junior Achievement, kjer so glavni poudarki na ekonomskem opismenjevanju in spodbujanju podjetnosti. Za odrasle je izvajala programe UŽU in druge neformalne programe, kjer je pogosto vključevala tudi usposabljanja o financah in strategijah za doseganje finančne neodvisnosti. Več let je delala tudi kot svetovalka Javne agencije RS za podjetništvo in tuje investicije, kjer je delala s posamezniki in skupinami ter jim pomagala razvijati veščine upravljanja z denarjem in sprejemati finančne odločitve.

Marija Žiher, Banka Slovenije

Ima 15-letne izkušnje s področja izobraževanja otrok, mladine in odraslih ter večletne izkušnje s področja ekonomije in finančne pismenosti. Od leta 2015 dela v Banki Slovenije, najprej kot pomočnica glavnega ekonomista, od leta 2019 pa vodi finančno izobraževalne programe, ki so se v zadnjih letih izrazito okrepili. V Banki Slovenije so oblikovali dodatne programe za vse starostne skupine (tudi možnosti izobraževanja na daljavo), naredili nova učna gradiva, odprli centralnobančni muzej z didaktičnimi vsebinami, v sodelovanju z zunanjimi partnerji posneli TV serijo *Mladi mojstri financ*, v sodelovanju z uradom predsednice RS pa v š. l. 2023/2024 sodelujejo na projektu *Mojstri digitalne prihodnosti*. Marija Žiher je članica delovne skupine za finančno opismenjevanje in delovne skupine za centralno bančne muzeje v sklopu Evropske centralne banke. Udeležuje se in s strokovnimi prispevki sodeluje na različnih mednarodnih in domačih srečanjih na temo finančne pismenosti (seminarji in konference OECD, ECB, drugih centralnih bank idr.). Sodeluje v neformalni in formalni vladni medresorski delovni skupini za finančno opismenjevanje.

Dr. Jože Gričar, zaslužni profesor Univerze v Mariboru

Enajst let je bil zaposlen v podjetju Commerce Ljubljana in nato več kot trideset let na Fakulteti za organizacijske vede Univerze v Mariboru. Predaval je predmete Informacijski sistem, Analiza in projektiranje organizacijskih sistemov in E-poslovanje. Po upokojitvi deluje na področju čezmejnega e-sodelovanja, ki je usmerjeno v izrabljanje informacijske tehnologije za povezovanje organizacij v e-regiji držav. Po letu 2017 sodeluje v prizadevanjih za izrabljanje informacijske tehnologije za podporo aktivnemu staranju v srebrni ekonomiji. Aktivno sodeluje v naslednjih omrežjih: [Omrežje e-seniorji 55+](#); [E-učenje in e-izobraževanje seniorjev](#); [Central European Seniors 55+ eServices Guide](#).

Alenka Grželj, upokojena profesorica pedagogike in psihologije

Celotno delovno obdobje je bila zaposlena v izobraževanju odraslih. Sodelovala je pri izvedbi različnih programov, ki so se pretežno nanašali na razvoj temeljnih zmožnosti odraslih (Usposabljanje za življenjsko uspešnost, Začetna integracija priseljencev, Slovenščina za tujce, programi za brezposelne osebe, digitalno usposabljanje ...). Sodelovala je pri pripravi javnoveljnega programa Računalniška pismenost za odrasle. Od leta 2020 je upokojena in aktivno sodeluje v Društvu Pristan, univerzi za tretje življenjsko obdobje Koper. Tu že drugo leto vodi program digitalnega usposabljanja starejših, ki ga izvajajo na daljavo.